ಪ್ರಕ್ಲೂರು ಬಾಡೆ

ವೆಂಕಟರಾಜ ಪುಣಿಂಚತ್ತಾಯ

ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಜೋಕ್ಲೆಗಾದ್ ತುಳುಕತೆಕುಲು

'TULU SHORT STORIES FOR CHILDREN' SERIES
PULKOORA BACHE by Venkataraja Puninchathaya
Published by Karnataka Tulu Sahitya Academy, Corporation Building, Lalbhag, Mangalore - 575003.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ	:	1998
ಬೆಲೆ	:	ರೂ. 15
ಪುಟಗಳು	:	24
ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕ	:	ಡಾ. ಬಿ.ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ
ಪ್ರಕಾಶಕರು	:	ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ
ಹಕ್ಕುಗಳು	:	ಅಕಾಡೆಮಿ
ಅಕ್ಷರ ಸಂಯೋಜನೆ	:	ಆಕೃತಿ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ಸ್, ಮೈದಾನ 4ನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ, ಮಂಗಳೂರು - 575001
ಮುದ್ರಣ	:	ಪ್ರಕಾಶ್ ಆಫ್‌ಸೆಟ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಬೈಕಂಪಾಡಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪ್ರದೇಶ, ನವ ಮಂಗಳೂರು - 575010

ಜೋಕುಲೆಗಾದ್ ತುಳು ಕತೆಕುಲು - 5

T
398.2
PUN
1

ಪುಳ್ಕೂರ ಬಾಚೆ

ವೆಂಕಟರಾಜ ಪುಣಿಂಚತ್ತಾಯ

ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ
ಲಾಲ್‌ಬಾಗ್, ಮಂಗಳೂರು - 575003.

ಅಧ್ಯಕ್ಷೆರೆನ ಮದಿಪು

ತುಳುನಾಡ್‌ಡ್ ಪ್ರಾಕ್‌ಡ್‌ದಿಂಚಿ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯಾಕುಲು ಪಂಡೊಂದು ಬತ್ತಿಂಚಿ ಅಜ್ಜಿ ಕತೆಕುಲು, ಪಾಡ್ದನದ ಕತೆಕುಲು ಒಂಜಿ ಕಾಲೊಡು ನಮ್ಮ ತುಳುವೆರೆಗ್ ಅಕ್‌ಲ್ನ ಚರಿತ್ರೆನ್ ತೆರಿಪಾಯಿನ ಕಲ್ಪಾಯಿನ ವಿದ್ಯೆಲು. ಕೋಟಿ ಚೆನ್ನಯೆರ್, ಸಿರಿ, ಅಬ್ಬಗೆ ದಾರಗೆ, ದೇವು ಪೂಂಜೆ, ಅಗೋಳಿ ಮಂಜಣೆ, ಪುಳ್ಕೂರು ಬಾಚೆ, ಪರತಿ ಮಂಗಣೆ ಇಂಚ ಏತೇತೋ ಆಂಜೊವು ಪೊಂಜೊವೆಲೆನ ಪುದರ್‌ಲೆನ್ ಕತೆಕ್‌ಲೆನ್ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯಾಕುಲು ಕೇಂಡೊಂದು ಕಲ್ತೊಂದು ಮಲ್ಲೆ ಆತೆರ್. ಒಂಜಿ ಕಾಲದ ಅಜ್ಜಿ ಅಜ್ಜೆರ್ನಕುಲು ಪುಳ್ಳೆಲ್ಲೆಗ್ ಪನೊಂದಿತ್ತಿನ ಕತೆಕ್ಲೆಡ್ ಕುಸಾಲ್ ಇತ್ತ್ಂಡ್, ಕುಸೆಲ್ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಕನಕಟ್ಟುನ, ಗೇನ ಪುಟ್ಟಾವುನ ಶಕ್ತಿ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ತೆಲ್ತ್ ತೆಲ್ತ್‌ದ್ ಬಂಜಿ ಉರ್ಕಾವುನ ಉಲ್ಲಾಸ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಇಂಚ ತೆಲಿಪುನ ಯೋಚನೆ ಮಲ್ಪುನ ಪೊಸ ಲೋಕೊಗು ಪೋಪುನ, ಪೊಸ ಸಾದಿ ಪತ್ತುನ, ಪೊಸ ವಿದ್ಯೆಲೆನ್ ತುಳುವೆರ್ ಕಲ್ತ್‌ದ್‌ನೆ ಅಕ್ಲೆನ ಅಜ್ಜಿ ಕತೆಕ್ಲೆಡ್ದ್ ಇಂಚಿತ್ತಿ ಅಜ್ಜಿ ಕತೆಕ್ಲೆ, ಪಾಡ್ದನದ ಕತೆಕ್ಲೆ ರುಚಿನ್ ನಮ್ಮ ಪೊಸ ಕಾಲದ ತುಳುವ ಜೋಕ್ಲೆಗ್ ಪುಟ್ಟವೊಡು ಪನ್ಪಿ ಆಸೆ ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿದವು. ಅಂಚಾದ್ ಈ 20 ತುಳು ಕತೆ ಬೂಕುಲೆನ್ ತುಳು ಸಾಹಿತಿಲೆಡ ಬ[illegible]ದ್ ಕತೆಕ್‌ಲೆಗ್ ಬೋಡಾಪಿನ ಚಿತ್ರೊಲೆನ್ ಸೇರ್ಸಾದ್ ಬೂಕುಲೆ ಮೋನೆಲೆಗ್ ರಂಗ್ ಪಾಡ್ಪಾದ್ ತುಳು ಜೋಕುಲೆ ಮಟ್ಟೆಲ್‌ಗ್ ಪಾಡೊಂದುಂಡು.

ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ 1994ಟ್ಟ್ ಈ ಕತೆ ಬೂಕುಲೆನ್ ಬರೆಪವುನ ಯೋಚನೆ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್‌ದೊಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರ್‌ದ್ ಅಚ್ಚಿ ಮಲ್ಪುನ ಯೋಜನೆ ಇತ್ತ್ಂಡ್. 20 ಜನ ಸಾಹಿತಿಲ್ನಕುಲು ಅಕಾಡೆಮಿಡ್ ಸೇರ್ದ್ ಚರ್ಚೆ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಈ ಬೂಕುಲೆನ್ ಬರೆದ್ ಕೊರ್ಯೆರ್. ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಕಲಾವಿದೆರ್ನಕುಲು ಈ ಬೂಕುಲ್ನ ಮೋನೆದ ಚಿತ್ರೊಲೆನ್ಲ ಉಳಯಿದ ಚಿತ್ರೊಲೆನ್ಲ ಬರೆದ್ ಕೊರ್ಯೆರ್. ಆಂಡ 1995ಟ್ಟ್ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಅಸ್ತಿತ್ವೊಡು ಇಜ್ಜಂದಿನೆಡ್ದಾದ್‌ಲಾ, 1996ಟ್ಟ್ ಅಕಾಡೆಮಿಗ್ ಪೊಸ ಜುವ ಕೊರ್ನಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್‌ದ ಯೋಜನೆ ಉಂತುದು ಪೋಯಿನೆಡ್ದಾದ್‌ಲಾ ಬೊಕ್ಕ ಅಕಾಡೆಮಿದ ಪಣವುದ ತಾಪತ್ರಯೊಲೆಡ್ದಾದ್‌ಲಾ ಈ 20 ಬೂಕುಲೆನ್ ಅಚ್ಚಿ ಮಲ್ಪುನ ಕೆಲಸೊ ದುಂಬು ದುಂಬೇ ಪೋಂಡು. ಆಂಡ ಇತ್ತೆ ಎಂಚಲಾ ಮನಸ್ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಈ ಎಡ್ಡೆ ಕೆಲಸೊನು ಕೋಡಿ ಎತ್ತವೊಡುಂದು ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಈ 20 ಬೂಕುಲೆನ್ ಅಚ್ಚಿ ಮಲ್ತೊಂದುಂಡು.

ಈ ಬೂಕುಲೆನ್ ಬರೆದ್ ಕೊರ್ತುನ ಮಾತ ತುಳು ಸಾಹಿತಿಲೆನ್ಲಾ, ಅವೆಕ್ಕ್ ಚಿತ್ರ ಬರೆದ್ ಕೊರ್ತಿ ಕಲಾವಿದೆರೆನ್ಲಾ ಅಕಾಡೆಮಿ ಮೋಕೆಡ್ ನೆನೆತೊಂದುಂಡು. ಉಂದೆಟ್ಟ್ ಪುಳ್ಕೂರ ಬಾಚೆ ಕತೆ ಬೂಕುನು ಪೊರ್ಲುಡು ಮೊಡೆದ್ ಕೊರಿನ ವೆಂಕಟರಾಜ ಪುಣಿಂಚತ್ತಾಯ ಮೆರೆಗ್ ಅಕಾಡೆಮಿದ ಪುದರ್‌ಡ್ ಸೊಲ್ಮೆ ಸಂದಾವೊಂದುಲ್ಲೆ. ಈ ಬೂಕುಗು ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ ಮಲ್ತ್ ಕೊರಿನ ಆಕೃತಿ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ಸ್‌ದ ಕಲ್ಲೂರು ನಾಗೇಶ್ ಬೊಕ್ಕ ನಳಿನಿ ಸುವರ್ಣ ಮೊಕ್ಲೆಗ್ಲಾ, ಕಡಮೆ ಕಾಲೊಡು ಪೊರ್ಲು ಪೊಲಿಗೆಡ್ ಅಚ್ಚಿ ಮಲ್ತ್ ಕೊರಿನ ಪ್ರಕಾಶ್ ಆಫ್‌ಸೆಟ್ ಬೈಕಂಪಾಡಿ ಇಂದೆತ್ತ ದನಿ ಕೆ.ಎಂ. ಶಂಕರ ಪ್ರಭು, ಮೇನೇಜರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಯೆರ್ನ ಸಹಾಯೊನು ಅಕಾಡೆಮಿ ಏಪಲಾ ನೆನೆತೊನುಂಡು.

ಮಂಗಳೂರು

16.3.1998

ಪ್ರೊ. ಬಿ.ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ

ಪುಳ್ಕೂರು ಬಾಚೆ

೧

ಸುಮಾರ್ ಇನ್ನೂದು ವರ್ಸೊಗು ದುಂಬುದ ಕತೆ. ತುಳು ನಾಡ್‌ಡ್ ಬಾಚೆ ಪಂಡ್‌ದ್ ಒರಿ ಇತ್ತೆ. ಬಾರೀ ಮಲ್ಲ ಜಗಜಟ್ಟಿ. ಅಗೊಳಿ ಮಂಜಣೆ ಬಡಕ್ಕಾಯಿದಾಯೆ - ಬಾಚೆ ತೆನ್ಕಾಯಿದಾಯೆ. ಮುಕುಲು ರಡ್ಡ್ ಜನೊಲಾ ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಮಲ್ಲ ವೀರೆರ್.

ಕುಂಬ್ಳೆ ಸೀಮೆಡ್ ಸಿರಿಬಾಗಿಲು ಪಂಡ್‌ದ್ ಒಂಜಿ ಗ್ರಾಮೊ. ಆ ಗ್ರಾಮೊಡು ಪುಳ್ಕೂರು ಪನ್ಪಿ ಒಂಜಿ ಊರು. ಅವು ಬಾಚೆ ಪುಟ್ಟ್‌ದಿನ ಊರು. ಆಯನ ಅಪ್ಪವಮ್ಮಗ್ ಆಯೆ ಒರಿಯೆನೇ ಮಗೆ. ಅವುಲ ಅಪೂರ್ಪೊಡು ಪುಟ್ಟಿನಾಯೆ. ಅಂಚಾದ್ ಬಾರೀ ಪ್ರೀತಿಡ್ ಅಪ್ಪವಮ್ಮನಕುಲು ತಾಂಕ್ಯೆರ್. ಮುದ್ದು ಮುದ್ದಾಯಿ ಮೋರೆ, ಉಂಡೆ ಉಂಡೆ ಶರೀರೊ. ಜಾತಕೊ ತೂದು ಜೋಯಿಸೆರ್ ಪಂಡೆರ್‌ಗೆ - ಇಂಬ್ಯೆ ಬಾರೀ ಮಲ್ಲ ವೀರೆ ಆಪೇಂದ್.

ಬಾಚನ ನಿಜವಾಯಿ ಪುದರ್ ಅಂಚ ಅತ್ತ್. ವಾಸುದೇವೇಂದ್ ಅಪ್ಪವಮ್ಮೆ ದೀತಿನ ಪುದರ್. ಅವ್ವೇ ಒಂತೆ ಎಲ್ಯ ಆದ್ ಬಾಚೇಂದಾಂಡ್. ಬಾಚನ ಹಿರಿಯಕುಲು ಮಲ್ಲ ಶ್ರೀಮಂತೆರ್ ಮಿನಿ ದಾಲ ಅತ್ತ್. ಪುಳ್ಕೂರು ಮಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ತಾನೊಡು ಅಕ್ಲೆಗ್ ಚಾಕ್ರಿ. ಐಟ್ ತಿಕ್ಕುನ ಎಲ್ಯ ಆದಾಯೊಡು, ಅಕ್ಲು ಸಂತೋಸೊಡು ಕರಿಯೊಂದಿತ್ತೆರ್.

ಬಾಚಗ್ ಆಯನ ಅಮ್ಮೆ ಬರವು ಕಲ್ಪಾಯೆರ್. ಅಪ್ಪೆ ಪುರಾಣ ಕತೆ ಪಂಡೆರ್. ಬೀಮ ಹನುಮಂತೇರ್ನ ಕತೆ ಪಂಡ ಆಯಗ್ ಬಾರೀ ಇಷ್ಟೊ. ಇಂಚ ಬರೇದ್ ಓದ್‌ದ್ ಕೇಂಡ್‌ದ್ ಆಯೆ ಮಲ್ಲ ಬುದ್ಯಂತೆ ಆಯೆ. ಎಣ್ಮನೆ ವರ್ಸೊಡೇ ಆಯಗ್ ಉಪನಯನೊ ಆಂಡ್.

ಬಾಚೆ ಮನಿಪ್ಪಾಂದೆ ಕುಲ್ಲುನ ಬಾಲೆ ಅತ್ತ್. ದಾನಾಂಡಲಾ ಒಂಜಿ ಕೈ ಕೆಲಸೊ ಮಲ್ತೊಂದೇ ಇಪ್ಪೆ. ಆಯಗ್ ಮರತ್ತ ಎಲ್ಯ ಎಲ್ಯ ಗೊಂಬೆ ಮಲ್ಪುರ ಗೊತ್ತಾಂಡ್ - ಎಂಚ ಕಲ್ತೆನೋ ದೇಬೆರೆಗೇ ಗೊತ್ತು. ಆಯೆ ಇತ್ತಿನಲ್ಪ ಜೋಕುಲು ಮಾತಾ ಸೇರ್ವೆರ್. ಅಕ್ಲೆಗ್ ಮಾತ ಆಯೆ ಒಂಜೊಂಜಿ ಗೊಂಬೆ ಕೆತ್ತ್‌ದ್ ಕೊರ್ವೆ. ಆನೆ, ಕುದ್ರೆ, ಪಿಲಿ, ಪಂಜಿ ಇಂಚ ನಾನಾ ರೀತಿದ ಗೊಂಬೆಲು.

ಒರೊರೊ ಜೋಕ್ಲು ಮಾತ ದೇವಸ್ತಾನೊಡು ಕೂಟ ಕೂಡುವೆರ್. ಆ ಕೂಟೊಗು ಬಾಚೆನೇ ಮುಖಂಡೆ. ಬಾಚೆ ಉಲ್ಲೆಡ ಜೋಕ್ಲೆ ಆಟೊ ಸುರುವಾಂಡ್‌ಂದೇ ಲೆಕ್ಕೊ. "ಪಲ್ಲಿ ಗುದ್ದೊಂದ್" ಒಂಜಿ ಆಟೊ ಉಂಡು. ರಡ್ಡ್ ಜನೊ ಗಟ್ಟಿಡ್ ಕೈ ಕೈ ಪತ್ತ್‌ದ್ ಉಂತುವೆರ್. ಬಾಕಿದಕುಲು ಒರ್ಯೊರ್ಯನೇ ಬತ್ತ್‌ದ್ ಅಕ್ಲೆ ಕೈನ್ ಬುಡ್ಪಾಯರೆ ತೂವೆರ್. ಅಕ್ಲು ಸಮೋ ಗುದ್ದುವೆರ್. ಆ ಗುದ್ದುನು ತಡೆವೊಂದು ಅಕ್ಲು ಕೈ ಬುಡ್ಪಾವೊಡು. ಬಾಚೆ ಉಲ್ಲೆಡ ಒಂಜೇ ನಿಮಿಷೊಡು ಕೈ ಬುಡುಪ್ಪಾವೆ. ಕೈ ಕೈ ಪತ್ತ್‌ದ್ ಉಂತ್ಯೆಡ ಬಾಕಿದಕುಲೆಗ್ ಬುಡ್ಪಾಯರಲಾ ಬಲ್ಲಿ. ಮಾತೇರ್ಲ ಗುದ್ದು ತಿಂದ್‌ದೇ ಸೋಪೊಡಾತೆ.

ನನೊಂಜಿ ಆಟೊ ಉಂಡು - ಅಪ್ಪಚೆಂಡ್. ಸುರುಟು ಚೆಂಡ್‌ನ್ ಮಿತ್ತ್‌ಗ್ ದಕ್ಕೊಡು. ಅವು ನೆಲಕ್ ಬೂರಿ ಕೂಡಲೆ ಅವೆನ್ ಪೆಜೊಡು. ಪೆಜಿನಾಯಗ್ ಚೆಂಡ್‌ದ ಹಕ್ಕ್. ಆಯೆ ಆ ಚೆಂಡ್‌ನ್ ಬುಕೊರಿಯಗ್ ತಾಗುನಲೆಕ್ಕ ದಕ್ಕುವೆ. ಆಯೆ ಅವೆನ್ ಕೈಟ್ ಪತೊಂದು ನನೊರಿಯಗ್ ದಕ್ಕುವೆ. ಕೈಟ್ ಪತೊನಿಯರ ಆಯಿಜಡ ಸೋತೇಂದೇ ಲೆಕ್ಕೊ. ಪೆಟ್ಟ್‌ಲಾ ತಿಕ್ಕ್‌ಂಡ್ - ಮರ್ಯಾದಿಲಾ ಪೋಂಡ್. ಇಂಚ ಒರ್ಯಗೊರಿ ಚೆಂಡ್ ದಕ್ಕೊಂದು ನೇವಡ್ ಮಲ್ತೊನುನ ಆಟೊ ಉಂದು. ಬಾಚೆ ಇತ್ತೆಡ ಚೆಂಡ್ ಆಯಗೆ. ಆಯೆನೇ ಪೆಜಿವೆ. ಆಯೆನೇ ದಕ್ಕುವೆ. ಆಯೆ ಕೊರಿಯೆಡ ಬಾಕಿದಕುಲೆಗ್ ಉಂಡು.

ಬಾಚೆ ಪಂಡ ಮಾತ ಜೋಕುಲೆಗ್‌ಲಾ ಕುಶಿ. ಜೋಕುಲೆಗ್ ಬೋಡಾದ್ ಆಯೆ ಎಂಚಿ ಉಪಕಾರೊಲಾ ಮಲ್ಪೆ. ಆಯಗ್ ಬೋಡಾದ್ ಜೋಕುಲುಲಾ ಉಪಕಾರೊ ಮಲ್ಪೆರ್.

ಇತ್ತೆ ಬಾಚೆ ಜವ್ವನೆ ಆಯೆ. ಎಡ್ಡೆ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಯಿ ಶರೀರೊ. ರಡ್ಡ್ ಬಳ್ಳ ಬಾರ್ ಪದ್‌ರುನಾತ್ ಮಲ್ಲ ತಿಗಲೆ. ಉರುಟುರುಟು ಮೋರೆ. ತೋರೊದ ಪಿರಿ ಮೀಸೆ. ತೂಂಡ ಎಂಚಿ ಜಟ್ಟಿ ಆಂಡಲಾ ಒರೊಕ್ಕು ನಡುಗುವೆ.

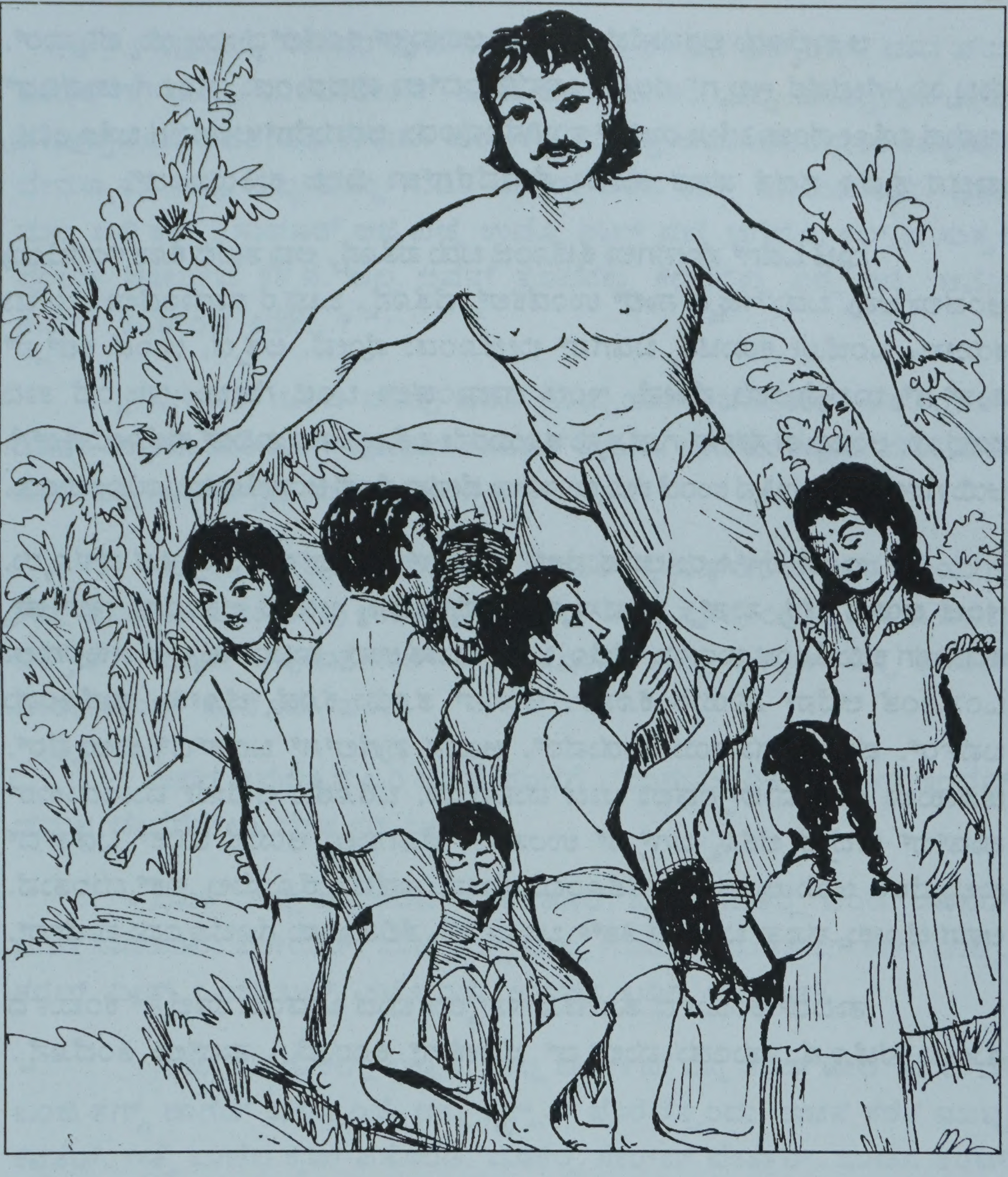

ಪರೋಪಕಾರಿ ಬಾಚನ ಪುದರ್ ಊರಿಡೀ ದಿಂಜಿಂಡ್. ಆಯನ ಸಾಹಸೊದ ಸಂಗತಿ ಅರಸುಲೆ ಕೆಬಿಕ್ಕ್‌ಲಾ ಬೂರ್‌ಂಡ್. ಮಾಯಿಪ್ಪಾಡಿದ ರಾಮಂತರಸುಲು ಆಯನ್ ಅರಮನೆಗ್ ಲೆಪುಡಾಯೆರ್. ಗೌರವಿಸಾಯೆರ್. ಅಪಗಪಗ ಅರಮನೆಗ್ ಬತ್ತೊಂದುಪ್ಪೊಡು ಪಂಡೆರ್.

ಆ ಕಾಲೊಡು ಅರಮನೆದ ಸೇನವೆರ್ ಆದಿತ್ನಾರ್ ಕೂಡೆಲ್‌ದ ಸುಬ್ಬಯ್ಯೆ ಪನ್ಪಿನಾರ್. ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಸೇನವೆರೆ ಇಲ್ಲ್‌ಗ್ ಸಂಪಿಗೆ ಚಾವಡೀಂದ್‌ಲಾ ಪುದರುಂಡು. ಸಂಪಿಗೆ ಚಾವಡಿಡ್ ಊರುದ ಏತೋ ಪಂಚಾತಿಗೆಲು ರಾಜಿಡ್ ಮುಗಿನೊವುಂಡು. ಅರಮನೆಗ್ ಅಪಗಪಗ ಬತ್ತೊಂದಿಪ್ಪಿ ಬಾಚನ ಕ್ರಮೊ ನಡತೆ ಮಾತ ತೂದು ಸೇನವೆರೆಗ್‌ಲಾ ದಿಂಜ ಕುಶಿಯಾಂಡ್.

ಬಾಚೆ ಓಡೆಗ್ ಪೋನಗಲಾ ಕೈಟೊಂಜಿ ಬಡು ಪತೊನ್ಬೆ. ಅವು ತಾರೆದ ಕೊತ್ತಳಿಂಗೆದೊವು ಆಂಡಲಾ ಆವು. ಬಡು ಇಜ್ಜಡ ನಾಲ್ ಉಂಡೆಕಲ್ಲ್ ದೆತೊನ್ಬೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ದಾದಾಂಡಲಾ ಬೋಡು ಕಯಿಟ್. ಒಂಜೋ ಕಯಿಟತ್ತಿ ಬಡಿಗೆನ್ ಬೀಜೊಂಡು ಪೋವೆ. ಅತ್ತಡ, ಉಂಡೆ ಕಲ್ಲ್‌ನ್ ಮಿತ್ತ್‌ಗ್ ರಾಪವೊಂದು ಪೋವೆ. ಇಂಚ ದಾದಾಂಡಲಾ ಒಂಜಿ ಗೊಬ್ಬು ಇಜ್ಜಂದೆ ತಾದಿ ನಡಪ್ಪಯೆ. ಆಯನ ಈ ಸರ್ಕಸ್ ಗೊಬ್ಬುನು ತೂಯರನೇ ಏತೋ ಜನೊ ತಾದಿಡ್ ಕಾತೊಂದಿಪ್ಪೆರ್‌ಗೆ. ಆಯೆ ಗೊಬ್ಬೊಂದು ಇತ್ತಿನ ಉಂಡೆ ಕಲ್ಲುಲು ಇನಿಲಾ ದೇವಸ್ತಾನೊದ ಅಂಗಣೊಡು ಬೂರೊಂದುಂಡು.

ಕಾಂಡೆ ಪುಳ್ಕೂರು ಅರಮನೆಗ್. ಬಯ್ಯಗ್ ಕೂಡೆಲ್‌ಗ್. ರಾತ್ರೆ ಪಿರ ಪುಳ್ಕೂರು. ಇಂಚ ಆಯನ ಚಕ್ರ ಸುತ್ತ್. ದೇವಸ್ತಾನೊದ ನೈವೇದ್ಯೊ ಆಯನ ಆಹಾರೊ. ಇಲ್ಲ್‌ಡ್ದ್ ಪಿದಾಡಿನಗ ಕಯಿಟೊಂಜಿ ತಾರಾಯಿ, ಬೆಲ್ಲೊ ಬಜಿಲ್ ಮಾತ ಉಪ್ಪು. ತಾದಿಡ್ ತಿಕ್ಕಿನ ಜೋಕುಲೆಗುಲಾ ಒಂತೊಂತೆ ಅವೆನ್ ತಿನಿಯರ ಕೊರ್ವೆ. ಆಯನ್ ತೂಯಿ ಕೂಡ್ಲೆ ಜೋಕ್ಲು ಪಾರೊಂದು ಬರ್ವೆರ್. ಮಾರಾಪುಗು ಕಯಿ ಪಾಡುವೆರ್. ಆಯನ ಪುಗೆಲ್‌ಗ್ ಬಡತ್‌ದ್ ಕುಲ್ಲುವೆರ್. ಜೋಕುಲು ದಾನೆ ಮಲ್ತ್ಂಡಲಾ ಬಾಚೆ ಮನಿಪ್ಪಯೆ. ಒರೊರೊ ಆಯೆನೇ ಮುಂಡುಕಾರ್ ಪಾಡ್‌ದ್ ಕುದ್ರೆದ ಲೆಕ್ಕೊ ಬಗ್ಗ್‌ದ್ ಉಂತುವೆ. ಜೋಕುಲು ಆಯನ ಬೆರಿಕ್ ಬಡತ್‌ದ್ ಕುಲ್ಲುವೆರ್. ಆಯೆ ಅಂಚನೇ ಪರತೊಂದು ಪೋವೆ. ಇಡೆಟ್ಟೊರೊ ಮೆಲ್ಲ ಲಕ್ಕ್‌ದುಂತುವೆ. ಅಪಗ ಜೋಕ್ಲು ಮಾತಾ ಬಡ ಬಡ ತಿರ್ತ್ ಬೂರ್ವೆರ್ - ತೆಲಿತೊಂದು ಗೊಬ್ಬೊಂದು ಪಾರ್ವೆರ್.

ತಾದಿಡ್ ಕಂಬುರ್ದ ತೋಟೊ ಇತ್ತ್ಂಡ ಬಾಚೆ ಬುಡಯೆ. ನಾಲ್ಯೆನ್ ಕಂಬುರ್ದ ತುಂಡು ನಟ್ಟೊನ್ಬೆ. ತುಂಡು ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಜೋಕ್ಲೆಗ್ ಕೊರುವೆ - ತಾನ್‌ಲಾ ತಿಂದೊನ್ಬೆ.

೨

ಅಪಗ ಬ್ರಿಟಿಷೆರ್ ಆಳೊಂದಿತ್ತಿನ ಕಾಲೊ. ಸುಮಾರ್ 1794ನೆ ಇಸವಿ. ಕೂಡೆಲ್‌ಡ್ ಒಂಜಿ ಪೊಸ ದೇವಸ್ತಾನೊದ ನಿರ್ಮಾಣೊ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣೆ ಅನ್ನಪೂರ್ಣೇಶ್ವರಿ ದೇವೆರೆನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ. ಅಯಿತ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶೊಗು ಸೀಮೆದ ಮೂಜಿ ಸಾವಿರೊ ಆಳ್ (ಮೂಸ್ತ್ರಾಳ್) ಜನೊ ಸೇರ್‌ದೆರ್. ಔಲೌಲು ಚಪ್ಪರೊ ತೋರಣೊದ ಸಿಂಗಾರೊ. ನಾನಾ ರೀತಿದ ಪೂಮಾಲೆದ ಅಲಂಕಾರೊ. ಚೆಂಡೆ ವಾದ್ಯೊ ಕದಿನೊದ ಗೌಜಿ. ಜನೊ ಅಂಚಿ ಇಂಚಿ ತಿಮುಕ್ಕುಂಡು.

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಸೇನವೆರ್‍ನ ಮನಸ್‍ಡ್ ಒಂಜಿ ಆಲಚನೆ ಲಕ್ಕಂಡ್. ದಾದ ಪಂಡ ಕೂಡೆಲ್‍ಗ್ ಮುಟ್ಟ ಮಂಟಮೇಂದ್ ಒಂಜಿ ಜಾಗೆ ಉಂಡು. ಅಲ್ಪ ಪರತ್ತಾಯಿನ ಒಂಜಿ ದೇವಸ್ತಾನೊದ ಅವಶೇಷೊ ಉಂಡು. ಕುಂಬಳೆದ ಸುರುತ್ತ ಜಯಸಿಂಹರಸುಲು ಕಟ್ಟಾಯಿನ ದೇವಸ್ತಾನೊ ಅವು. ಅಲ್ಪ ವಿಷ್ಣು ಗುಡಿತ ಎದುರು ಒಂಜಿ ಕಲ್ಲ್ ಬೂರುದುಂಡು. ಭಾರೀ ಮಲ್ಲ ಬಲಿ ಕಲ್ಲ್. ಸುಮಾರ್ ಆಜಿ ಪಜ್ಜೆ ಉದ್ದೊ ನಾಲ್ ಪಜ್ಜೆ ಅಗೆಲೊ. ಕಲ್ಲ್‌ದ ಸುತ್ತಲ ಪೊರ್ಲು ಪೊರ್ಲುದ ಕೆತ್ತನೆ. ಅಲ್ಪ ಅವೆನ್ ತೂಪಿನಕ್ಲ್ ಕೇನುನಕ್ಲ್ ಏರ್ಲ ಇಜ್ಜಿ. ಅವೆನ್ ಈಡೆಗ್ ಕನತ್‍ಂಡ ದಾನೆ...?

ಸೇನವೆರ್ ಒಂಜಿ ಮುಪ್ಪ ಜನೊ ಕೂಡ್ಸಾಯೆರ್. ಬಾಚನ್‍ಲಾ ಲೆತೊಂಡೆರ್. ಜವನೆರೆ ದಿಬ್ಬಣೊ ಮಂಟಮೆಗ್ ಪೋಂಡ್. ಸೇನವೆರ್ ದುಂಬು. ಬಾಚೆ ಪಿರೊವುಡು. ಮಂಟಮೆಡ್ ಬೂರ್‍ದಿತ್ತಿ ಬಲಿಕಲ್ಲ್‌ದ ಸುತ್ತಲ ಉಂತ್ಯೆರ್.

"ಹ್ಣಾ.... ದೇಪ್ರ್ಲೆ" ಪಂಡೆರ್. ಜವನೆರ್ ಕೈಪಾಡ್‍ದ್ ದೆರ್ಪ್ಯೆರ ತೂಯೆರ್. ಕಲ್ಲ್ ಪಂದುಜಿ. ಬಾಚೆ ಪಿರವು ಉಂತುದು ಉಂದೆನ್ ಮಾತ ತೂವೊಂದುಲ್ಲೆ. ಆಯೆ ಮುಟ್ಟ ಬತ್ತ್‌ದ್ - "ದಾನೆ? ಆಪುಜಾ? ನಾಲ್ ಬಡಿಗೆ ಕೊಂಡೆ. ಮಲ್ಲ ಲಕ್ಕಾದ್ ಎನ್ನ ತರೆಟಚ್ ದೀಲೆ, ಯಾನ್ ಕೊನೊಪೆ" ಪಂಡೆ.

ಅಪಗ ಅವುಲಿತ್ತಿನ ಒರಿ ಜವನೆ ಪಂಡೆಗೆ - "ದಾನೆಯ? ನಿಕ್ಕ್ ಮರ್ಲ? ಇಂದೆನ್ ಬೆರ್ಮೆ ದೇವೆರೆಗ್‍ಲಾ ದೇಪ್ಯೆರ ಬಲ್ಲಿ"

ಬಾಚೆ - 'ನಿಕ್ಲ್ ಎನ್ನ ತರೆಟ್ ದೀತ್ ತೂಲೆ. ಬುಕ್ಕೊ ಪಾತೆರ್ಲೆ' ಪಂಡೆ. ಜವನೆರ್ ಬಡಿಗೆ ನಾಡೊಂದು ಪೋಯೆರ್. ಬಾಚೆ ರಡ್ಡ್ ಮಲ್ಲ ಗೋಣಿನ್ ಮಡಿತ್‍ದ್ ತೆರ್ವೆ ಮಲ್ತೆ. ತರೆಟ್ ದೀತ್ ಒಂಜಿ ಬಲ್ಲ್ ಕಟ್ಟೊಂಡೆ. ಆತಾನಗ ಬಡಿಗೆ ಬತ್ತ್‌ಂಡ್.

"ಪಾಡ್ಲೆ ಬಡಿಗೆ. ಕಲ್ಲ್ ಲಕ್ಕಾಲೆ. ಮಲ್ಲ ದೇರ್ತ್‌ದ್ ಎನ್ನ ತರೆಟ್ ದೀಲೆ" ಪಂಡ್‍ದ್ ಒಂಜಿ ತಗ್ಗ್ ಜಾಗೆಡ್ ಕುಲ್ಲೊಂಡೆ. ಅಕ್ಲ್ ಕಲ್ಲ್‌ನ್ ಪೊರೆಲ್ತೊಂದು ಬಾಚನ ತರೆತ ಮುಟ್ಟ ಕನತೆರ್. ಇತ್ತೆ ಬಾಚೆಲ ಕೈಟ್ ಪತೊಂಡೆ. ಮಾತೆರ್ಲ ಸೇರ್‍ದ್ ದೇರ್ತೆರ್. ಬಾಚನ ತರೆಟ್ ದೀಯೆರ್.

"ಬುಡಿ ನನ ಯಾನ್ ದುಂಬು; ನಿಕ್ಲ್ ಪಿರಾವುಡು ಪಂಡೆ ಬಾಚೆ. ಕಲ್ಲ್ ತುಂಬೊಂದು ಪೋಯೆನೆ. ಜನೊ ಆಯನ ಒಟ್ಟುಗೇ ಬಲಿತೆರ್. ಕಲ್ಲ್ ಕೂಡೆಲ್‍ಗ್ ಎತ್ತ್‌ಂಡ್.

ಸೇನವೆರ್ ದುಂಬು ಪೋದ್ ದೇವಸ್ಥಾನೊದ ಎದ್ರು ಉಂತೊಂಡೆರ್. ಕಲ್ಲ್ ದೀಪುನಿ ಜಾಗೆ ತೋಜಾಯೆರ್. ಕದಿನೊ ಪುಡಾಂಡ್. ರಡ್ಡ್ ಜನೊ ಆರತಿ ಕನತೆರ್. ಕಲ್ಲ್‌ಗ್‌ಲಾ ಬಾಚಗ್‌ಲಾ ಒಟ್ಟುಗು ಆರತಿಯಾಂಡ್. ಮಾತೆರ್ಲ ಜಯ ಘೋಷೊ ಮಲ್ತೆರ್. ಬಾಚೆ ತರೆತ ಕಲ್ಲ್‌ನ್ ತಿರ್ತ್ ಉರುಳ್ತೆ.

ತಂತ್ರಿದಾರ್ ಬತ್ತೆರ್. ಕಲ್ಲ್‌ನ್ ಸುದ್ದೊ ಮಲ್ತೆರ್. ಆರ್ ಪಂಡಿ ಜಾಗೆಗ್ ಬಾಚೆ ಕಲ್ಲ್‌ನ್ ಪುರೆಲ್ತೆ. ಕಲ್ಲ್‌ದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಆಂಡ್. ಕಲಶೊ ನೀರ್‌ಲಾ ಮೈತ್ತ್‌ದಾಂಡ್.

"ನಿನಂಚಿತ್ತಿ ಶಕ್ತಿದಾಯನ್ ಎಂಕ್ಲು ಈತ್ ಮುಟ್ಟ ತೂತಿಜ್ಜೊ. ಈ ಭೀಮನ ನಾಲನೆದ ಅಬತಾರೊ" ಪಂಡೆರ್ ಸೇನವೆರ್.

ಬಾಚಗ್ ಪರ್ಯರ ಬೊಂಡೊ ಬತ್ತ್‌ಂಡ್. ಪತ್ತ್ ಬೊಂಡೊನು ಒರೋನೆ ಪರಿಯೆ. ಅಯಿತ ಬಾವೆನ್ ಮಾತ ಲಕ್ಕಾಯೆ. ಒಂಜಿ ಪಾತ್ರೊಡು ಪಾಡಿಯೆ. ಅಯಿಕ್ ಆತೇ ಬಜಿಲ್‌ಲಾ ಸೇರ್ಸ್ಸಿಯೆ. ಒಂತೆ ಬೆಲ್ಲೊಲಾ ಪೆರೆಸ್‌ದ್ ಪಾಡ್ಯೆ. ಪತ್ತಯ್ಯೊ ಬಾರೆದ ಪಂರ್ದ್‌ಲಾ ಕೊಯ್ತ್ ಪಾಡ್ಯೆ. ಆ ನಳಪಾಕೊಡು ಒಂತೆ ಜೋಕ್ಲೆಗ್ ಪಟ್ಟ್‌ದ್ ಕೊರ್ಯೆ. ಬಾಕಿ ಮಾತ ತಾನೇ ತಿಂದೊಂಡೆ. ಪಿರ ಪತ್ತ್ ಬೊಂಡೊ ಪರ್ಯೆ. ಒಂಜಿ ಮರತಡಿಕ್ ಪೋದು ಜೆತ್ತೆ.

ಕಲ್ಲ್ ತುಂಬುದಿನ ಬಚ್ಚೆಲ್ ಅತ್ತಾ? ಆಯನ ನರನಾಡಿಲು ಸುಸ್ತಾದ್ ಪೋತೊ. ಎಡ್ಡೆ ಕುಂಭಕರ್ಣನ ನೆದ್ರೆ ಆಯಗ್.

ಕತ್ತಲಾನಗ ಆಟೊದ ಚೆಂಡೆದ ಸಬ್ದೊ ಕೇಂಡ್‌ಂಡ್. ದೇವಸ್ಥಾನೊದ ಎದ್‌ರ್ದ ಕಂಡೊಡು ಆಟೊದ ಕೇಳಿ ಬೊಟ್ಟೊಂದು ಉಲ್ಲೆರ್. ಕೂಡೆಲ್ ಮೇಳೊದ ಆಟೊ. ಬಾಚೆ ಮೆಲ್ಲ ಲಕ್ಯೆ. ಪೋದ್ ಕಟ್ಟದ ನೀರ್‌ಡ್ ಮೀಯೆ. ಆಟೊದಕ್ಲೆ ಒಟ್ಟುಗು ರಡ್ಡ್ ಉಣಸ್‌ಲಾ ಮಲ್ತೊಂಡೆ. ಸೀದಾ ಚೌಕಿಗ್ ಬತ್ತೆ.

ಆನಿ 'ಅತಿಕಾಯ ಇಂದ್ರಜಿತು ಮೈರಾವಣ ಕಾಳಗೊ' ಪ್ರಸಂಗೊ. ಬಾಚನ ಹನುಮಂತೆ. ಚೌಕಿಡ್ದ್ ಪಿದಾಯಿ ಒಂಜಿ ಮರ ಉಂಡು. ಅಯಿತ ಗೆಲ್ಲ್ ರಂಗಸ್ಥಲೊ ಮುಟ್ಟಲಾ ಎತ್ತ್‌ದುಂಡು. ಬಾಚೆ ಆ ಮರನ್ ಇಡಿಕ್ಕ್ ಒರೊ ತೂಯೆ. ಮೆಲ್ಲ ಅಯಿತ ಮಿತ್ತ್ ಬಡತ್ಯೆ. ಚೆಂಡೆತ ಪೆಟ್ಟ್ ಜೋರಾಂಡ್. ಹನುಮಂತೆ ರಂಗಸ್ಥಲೊತ ಮಿತ್ತ್ ಮರಟ್ ನೇಲೊಂಡುಲ್ಲೆ. ಅಲ್ಪ ಆಯನ ನಾಟ್ಯ ಸೇವೆ. ಚೆಂಡ್‌ದ ಪೆಟ್ಟ್ ಮುಕ್ತಾಯ ಆನಗ, ದಬಕ್ಕಾಂದ್ ರಂಗಸ್ಥಲೊಗು ಲಾಯ್ತೆ.

"ಎಕಡ್ ಭೀಮನ ಅವತಾರೊ; ಇತ್ತೆ ಹನುಮಂತನ ಅವತಾರೊ"- ಪಂಡೆರ್ ಜನೊಕುಲು. ಆನಿದ ಆಟೊಡು ಹನುಮಂತೆ ರೈಸ್‌ನಾತ್ ಬೇತೆ ವಾ ವೇಸೊಲಾ ರೈಸ್‌ದ್‌ಜ್ಜಿ.

ಸುಬ್ರಾಯೆ ಪನ್ಪಿನಾಯೆ ಮಲ್ಲ ಪೋಕ್ರಿ. ಆಯನ ಬಲಗೈ ಬಂಟೆ ಬೀರಣ್ಣೆ. ಮುಕುಲು ರಡ್ಡ್ ಜನೊ ಒಟ್ಟಾಯೆರ್‌ಡ ಊರು ದೀಡಯೆರ್‌ಂದ್ ಕೇಳಿ. ದೊಂಬಿ ಗಲಾಟೆ ಪಂಡ ಅಕುಲೆಗ್ ತಮ್ಮಾನೊದ ಉಣಸ್ ಇತ್ತಿಲೆಕ್ಕ. ಓಡೆಗ್‌ಲಾ ಪೋವೆರ್; ಏರೆ ಒಟ್ಟುಗುಲಾ ಸೇರ್ವೆರ್. ದಾನೆಲಾ ಮಲ್ಪೆರ್ - ಉಂದು ಅಕ್ಲೆನ ವಿಚಾರೊಡು ಜನೊಕ್ಕುಲು ಪನ್ಪಿ ಪಾತೆರೊ.

ಒರೊ ಸುಬ್ರಾಯನ ದಂಡ್ ಕುಂಬ್ಳೆಗ್ ಬತ್ತ್‌ಂಡ್‌ಗೆ. ಜನೊಕ್ಲು ಪೋಡಿತ್ದ್ ಕಂಗಲಾಯೆರ್‌ಗೆ. ಕೆಲವೆರ್ ಇಲ್ಲ್ ಬುಡುದು ಕಾಡ್‌ಗ್ ಪೋಯೆರ್. ಕೆಲವೆರ್ ಒಕ್ಕೆಲೇ ಲಕ್ಕ್‌ದ್ ಪೋಯೆರ್‌ಗೆ. ಅಂಚ ಒಕ್ಕೆಲ್ ಪೋಯಿನ ಸಿರಿಬಾಗಿಲ್, ಬಾರಿಕ್ಕಾಡ್ ಗ್ರಾಮೊದ ಕೆಲವೆರ್, ಇನಿಲಾ ಬೇತೆ ಊರುಡೇ ನೆಲೆಯಾದುಲ್ಲೆರ್.

ಸುದ್ದಿ ಅರಮನೆಗ್ ಮುಟ್ಟ್‌ಂಡ್. ಸೇನವೆರೆಗ್‌ಲಾ ಗೊತ್ತಾಂಡ್. ಬಾಚೆ ಅಪಗ ಸೇನವೆರೆ ಇಲ್ಲ್‌ಡ್ ಇತ್ತೆ.

"ದಾನೆ ಮಲ್ಪುನಿ ಬಾಚ!" ಸೇನವೆರ್ ಕೇಂಡೆರ್.

"ಪೋಡಿಪ್ಯರ ದಾಲ ಇಜ್ಜಿ. ಎನ್ನ ಸಲಕೆದ ದೊಣ್ಣೆ ಯಾರು?" ಪಂಡೆ ಬಾಚೆ.

ಕತ್ತಿ ದೊಣ್ಣೆ ಪತ್ತ್‌ದ್ ಸೇನವೆರ್‌ನ ಪಡೆ ತಯಾರಾಂಡ್. ನೂತ್ತ ಐವೊ ಜನೊ ಸೇನವೆರ್ ಒಟ್ಟುಗು. ನೂತ್ತ ಐವೊ ಜನೊ ಬಾಚನ ಒಟ್ಟುಗು. ಮಾತೆರ್ಲ ಬೊಬ್ಬೆ ಪಾಡೊಂದು, ಜನೊಕ್ಲೆಗ್ ಧೈರ್ಯೊ ಪುಟ್ಪಾವೊಂದು ಉಳಿಯತಡ್ಕಗ್ ಬತ್ತೆರ್. ಒಂಜಿ ದಿಕ್ಕ್‌ಡ್ ಸೇನವೆರ್ ಒಂಜಿ ದಿಕ್ಕ್‌ಡ್ ಬಾಚೆ ದೆಂಗ್‌ದ್ ಕುಳ್ಯೆರ್.

ಸುಬ್ರಾಯೆ ಇಜ್ಯೆ, ಬೀರಣ್ಣನ ದಂಡ್ ಬರ್ಪುಂಡೊಂದ್ ಆಂಡ್. ಐನೂದು ಜನೊ ಉಲ್ಲೆರ್‌ಂದ್ ಒಂಜಿ ಪಟಾಕಿ ಸುದ್ದಿಲ. ಸಿರಿಬಾಗಿಲ್ ದಾಂಟ್‌ದ್ ಉಳಿಯತಡ್ಕಗ್ ಎತ್ತ್‌ಂಡ್‌ಂದ್ ಬುಕ್ಕೊಂಜಿ ಸುದ್ದಿಲಾ ಬತ್ತ್‌ಂಡ್.

ಜನೊ ಪೋಡಿತ್ದ್ ಅಂಚಿಂಚಿ ಪಾರ್ಯೆರ್. ಬಾಚೆ ತನ್ನ ಸಲಕ್ಕೆದ ದೊಣ್ಣೆನ್ "ರೊಂಯ್ಯ ರೊಂಯ್ಯ"ಂದ್ ಬೀಜೊಂದು ಎದ್ರುಗು ಬತ್ತೆ. ಬೀರಣ್ಣನ ದಂಡ್ ತಾದಿಡ್ ಕಾಪುಂಡು. ಬಾಚನ ದೊಣ್ಣೆ ಬೀಜಾಟೊ ಜೋರಾಂಡ್. ಕೆಲವು ಜನೊತ್ತ ಮಂಡೆ ಪುಡಾಂಡ್. ಕೆಲವು ಜನೊ ದಮ್ಮಯ ಪಾಡ್ಯೆರ್.

'ಕಟ್ಟ್‌ಪಾಡಿ ಮುಕುಲೆನ್' ಪಂಡೆ ಬಾಚೆ, ಅಕ್ಲೆನ್ ಕಟ್ಟ್ ಪಾಡ್‌ದಾವೊಡಾಂಡ ಬೀರಣ್ಣೆ ಬತ್ತೆ. ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಸೇನವೆರೆ ಎದುರು ಉಂತುದು ಬೆಡಿ ಪತ್ಯೆ. ಸೇನವೆರ್ ಬೆಡಿಕ್ಕೇ ಒಂಜಿ ಪೆಟ್ಟ್ ಹಾಕ್ಯೆರ್. ಬೀರಣ್ಣನ ನೋಟೊದ ಆಯೊ ತತ್ತ್ಂಡ್. ಬೆಡಿ ಪುಡಾಂಡ್. ಆಂಡ ಸೇನವೆರೆಗ್ ತಾಗಿಜಿ. ಮುಂಡಾಸ್ ಮಾತ್ರ ಒಟ್ಟೆ ಆಂಡ್. ಪುಗೆ ಲಕ್ಕ್ಂಡ್. ಈತೆನೊಳಯಿ ಕುಡೊಂಜಿ ಪೆಟ್ಟ್ ಬೂರ್ಂಡ್. ಬೀರಣ್ಣನ ಕೈ ತತ್ತ್‌ದ್ ಬೆಡಿ ನೆಲಕ್ಕ್ ಬೂರ್ಂಡ್. ಬಾಚೆ ಇಂದೆನ್ ದೂರೊಡ್ದು ತೂಯೆ. ಪಾರ್ ಬತ್ತ್‌ದ್ ಬೀರಣ್ಣನ ಪಿರಾವು ಉಂತ್ಯೆ. ಆಯನ್ ಮೆಲ್ಲ ಬಳ್ಳುಡ್ ಕಟ್ಟ್ ಪಾಡ್ಯೆ. ಬೀರಣ್ಣನ ಸೊಂಟೊಡು ಒಂಜಿ ಬಂಗಾರ್‌ದ ಉರ್ಕು ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಅವು ಬಾಚನ ಕಯಿಟ್ಟ್ ಆಂಡ್. ಅವು ಲಡಾಯಿಡ್ ಗೆಲಿಪ್ಪರ ಇತ್ತಿ ಯಂತ್ರೊಗೆ. ಅವು ಸೊಂಟೊಡ್ದು ತತ್ತಿ ಕೂಡಲೇ ಆಯಗ್ ಪೋಡಿಯಾಂಡ್. ಆಯೆ ಪಿಲಿ ಪೋದು ಎಲಿ ಆಯೆ.

"ನನ ಜನೊಕ್ಲೆಗ್ ಅನ್ಯಾಯ ಮಲ್ಪೊಡ್ಚಿ" ಪಂಡೆರ್ ಸೇನವೆರ್.

ಬೀರಣ್ಣನ ದಂಡ್ ಪಿರ ಪೋಂಡ್.

೪

ಮಾಯಿಪ್ಪಾಡಿ ಅರಮನೆಗ್‌ಲಾ, ಪುಳ್ಕೂರು ದೇವಸ್ತಾನೊಗುಲಾ ಒಂಜಿ ಮೈಲ್ ದೂರೊ. ನಡುಟೊಂಜಿ ಸುದೆ. ಅವೆನ್ ಮೊಗರಾಲು ಸುದೇಂದ್ ಪನ್ಪೆರ್.

ಒಂಜಿ ದಿನೊ ಬಾಚೆ ಪುಳ್ಕೊರುಡ್ದು ಅರಮನೆಗ್ ಬರ್ಪಿನಾಯೆ. ತಾದಿಡ್ ಒಂಜಿ ಕತೆ ನಡತ್ತ್‌ಂಡ್. ರಡ್ಡ್ ಜನೊ ಒಕ್ಕೆಲ್ದಕುಲು ಜೋಡು ಪೆಲಕ್ಕಾಯಿನ್ ಬಡಿಗೆ ಪಾಡ್ದ್ ತುಂಬೊಂದು ಬರ್ಪೆರ್. ಪೆಲಕಾಯಿ ಅರಮನೆಗ್ ಇತ್ತಿನೊವು. ಎಡ್ಡೆನೊ ಪಂದ್‌ರ್ದ್‌ಂಡ್. ಕಮ್ಮೆನೊ ಮೂಂಕುಗು ಎಡ್ಪುಂಡು. ಬಾಚನ ನಾಲಾಯಿಡ್ ನೀರ್ ಅರಿಂಡ್. ಅಕ್ಲೆನ ಪಿರವೇ ಪೋಯೆ. ಸುದೆಕ್ಕ್ ಜಪ್ಯರಾನಗ ಅಕ್ಲು ಜಾರ್ದ್ ಬೂರ್ಯೆರ್. ಪೆಲಕ್ಕಾಯಿಲಾ ತಿರ್ತ್ ಬೂರುಂಡ್. ಒಂಜಿ ಪುಡಾಂಡ್‌ಲ.

ಒಕ್ಕೆಲ್ದಕುಲು ಕಂಗಾಲಾಯೆರ್.

'ಪುಡಾಯಿ ಪೆಲಕ್ಕಾಯಿ ಅರಸುಲೆಗ್ ಕಾನಿಕೆನಾ?' ಕೇಂಡೆ ಬಾಚೆ. ಬಾಚನ ಪಾತೆರೊ ಸರೀಂದ್ ತೋಜಿಂಡ್ ಒಕ್ಕೆಲ್ದಾಕುಲೆಗ್. ಅಕ್ಲು ಪುಡಾಯಿನೆನ್ ಅಲ್ಪನೇ ಬುಡುದು, ಆಪೆತೆಯಿನ್ ಮಾತ್ರ ಕೊಂಡ್ ಪೋಯೆರ್. ಪುಡಾಯಿನೆನ್ ಬಾಚೆ ಒರಿಯೆನೇ ತಿಂದೆ.

ಒಕ್ಕೆಲ್ದಕುಲು ಪೆಲಕಾಯಿನ್ ಕೊನೋದು ಅರಸುಲೆಗ್ ಕಾನಿಗೆ ದೀಯೆರ್. ಅರಸುಲೆಗು ಒತ್ತೆ ಕಾಣಿಗೆ ದೀಪುನ ಕ್ರಮೊ ಇಜ್ಜಿ. ಇತ್ತ್‌ಂಡ ರಡ್ಡ್ - ಇಜ್ಜಡ ಇಜ್ಜೀಂದೇ ಲೆಕ್ಕೊ.

"ಉಂದು ದಾನೆ ಒತ್ತೇ"ಂದ್ ಕೇಂಡೆರ್ ಅರಸುಲು. ಒಕ್ಕೆಲ್ದಾಕುಲು ಸಂಗತಿ ಪಂಡೆರ್. ಅರಸುಲೆಗ್ ಬಾಚಡ ಕೋಪೊ ಬತ್ತ್‌ಂಡ್.

"ಬಾಚೆ ಬರಡ್"ಂದ್ ಜನೊ ಕಡಪುಡಿಯೆರ್. ಬಾಚೆ ಕೈ ವೋನೆ ದೆಕ್ಕ್‌ದ್, ಮೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಪುಣಿಟ್ಟೆ ಅಂಚ ಬರ್ಪೆ ಆತೆ. ಅರಸುಲೆ ಅಪ್ಪಣೆದ ಸುದ್ದಿ ಕೇಂಡ್‌ದ್ ಬೇಕೊ ಅರಮನೆಗ್ ಪೋಯೆ.

"ದಾನೆ, ಅರಸುಲೆ ಕಾನಿಗೆಗ್‌ಲಾ ಕೈಪಾಡ್ಯರ ಸುರು ಮಲ್ತನಾ?" ಕೇಂಡೆರ್ ಅರಸುಲು,

"ಪೆಲಕಾಯಿ ಅಲ್ಪ ಬೂರ್ದ್ ಇತ್ತ್‌ಂಡ್. ಅಯಿನ್ ಕಕ್ಕೆಲು ಕೊಡಪ್ಯರ ಸುರು ಮಲ್ತೊ. ಕಾನಿಗೆಗ್‌ಂದ್ ಕನತಿನೊವು ಕಕ್ಕೆದ ಬಾಯಿಗ್ ಬೂರುನಿ ಬೊಡ್ಚಿ ಪಂಡ್‌ದ್ ಯಾನೇ ತಿಂದೆ."

"ಓಹೋ, ಈ ತಿಂದ್‌ದ್ ಒರಿನೊವು ಅರಸುಲೆಗಾ? ನಿಕ್ಕ್ ಒವುಲಾ ಆವು - ಕಕ್ಕೆ ಮಡೆತ್ತಾಯಗ್. ಆಂಡ ನಿನ್ನ ಮಡೆ ಅರಮನೆಗ್ ಬೊಡ್ಚಿ. ಇಂದ, ಇಂದೆನ್‌ಲ ಈಯೆ ಕೊನೊ" ಪಂಡೆರ್ ಅರಸುಲು.

ಅರಸುಲೆ ಪಾತೆರೊ ಕೇಂಡ್‌ದ್ ಬಾಚಗ್ ಸೈತ್ತಿಲೆಕ್ಕೊ ಆಂಡ್. ಮನಸ್‌ಗ್ ಎಡ್ಡೆ ಬೇಜಾರೊ ಆಂಡ್. ಆಂಡ ಅರಸುಲೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮೀರ್ಯರ ಆವಂದತ್ತೆ? ಆ ಪೆಲಕಾಯಿಲಾ ತುಂಬೊಂದು ಬಾಚೆ ಇಲ್ಲಗ್ ಬತ್ತೆ.

ಆನಿಡ್ದ್ ಬುಕ್ಕೊ ಬಾಚೆ ಅರಮನೆಗ್ ಕಾರ್ ದೀಡಿಜೆ. ತಿಂಗೊಲು ರಡ್ಡ್ ಕರೀಂಡ್. ಅರಸುಲೆಗ್ ಆಯನ ನೆನಪು ಆಂಡ್.

"ದಾನೆ ಬಾಚೆ ತೋಜುಜೆ?" ಅರಸುಲು ಕೆಲವೆರೆಡ ಮಾತ ಕೇಂಡೆರ್.

"ಉಮ್ಮಪ್ಪ. ಎಂಕ್ಲೆಗ್ ಗೊತ್ತಿಜ್ಜಿ" ಪಂಡೆರ್ ಜನೊ. ಅರಸುಲು ಅರಮನೆದ ಕಾರ್ಯಸ್ಥೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಭಂಡಾರಿನ್ ಲೆತ್ತೆರ್.

"ಸುಬ್ಬಣ್ಣ, ಪೋದು ಇನಿಯೇ ಬಾಚನ್ ಲೆತೊಂದು ಬಲ. ಅರಸುಲೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಆತ್‌ಂಡ್ ಪಣ್" ಪಂಡೆರ್ ಅರಸುಲು.

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಭಂಡಾರಿ ಪುಳ್ಕೂರುಗು ಪೋಯೆ. ಬಾಚಡ ಸಂಗತಿ ಪಂಡೆ. ಅರಸುಲೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಪ್ರಕಾರೊ ಬಾಚೆ ಅರಮನೆಗ್ ಬತ್ತೆ.

ಅರಮನೆದ ಎದ್ರುಡು ಬಾರ್ ಬೈಪಾದ್ ಉಲುಂಗಾಯರ ಪಾಡ್ದೆರ್. ಅವೆನ್ ಕಕ್ಕೆಲು ಕೊಡತ್ತೊಂದುಲ್ಲೊ. ಬಾಚೆ ಅವೆನ್ ತೂದು ಒಂಜಿ ಬೊಬ್ಬೆ ಲಕ್ಕಾಯೆ.

"ಅಯ್ಯೋ... ಪೋಂಡಪ್ಪಾ ಪೋಂಡ್.... ಯಾನ್ ಬತ್ತಿನೇಡ್ದಾವರ ಆಂಡ್. ಇಜ್ಜಡ ಈ ಬಾರ್‌ನ್ ಮಾತಲ ತೋಡುಗು ಪಾಡೊಡಾಂಡ್"

ಇಂಚ ಪಂಡ್‌ದ್ ಕರೆ ಕರೆಡ್ದ್ ಒಂತೆ ರಾಸಿ ಒಯ್ತ್‌ದ್, ಒಂತೆ ಬಾರ್‌ನ್ ಕುಂಟುಡು ಕಟ್ಯೆ. ಜಾಲ್‌ದ ಬರಿಟ್ ದೀವೊಂಡೆ.

ಇಂದೆನ್ ಅರಸುಲು ತೂಯೆರ್.

"ದಾನೆ ಬಾಚ, ನಿನ್ನ ಅಧಿಕ ಪ್ರಸಂಗೊ ನನಲ ಬುಡ್ತಿಜ್ಜಿ ಅತ್ತ? ಎಂಕುಲು ಉಲುಂಗ್ಯರ ಪಾಡಿ ಬಾರ್‌ನ್ ಮಾತ ದೆತ್ತ್‌ದ್ ಕಟ್ಟ್ ದೀಯರ ಈ ಏರ್‌ಯ? ಪೂರಾ ನಿನ್ನೊವೇ ಅಧಿಕಾರೊ ಆಂಡತ್ತ?" ಪಂಡೆರ್ ಅರಸುಲು.

ಬಾಚೆ ಒಂತೆ ಪೋಡಿತ್ನಾಯನ ಲೆಕ್ಕೊ ನಟನೆ ಮಲ್ತ್‌ದ್ -

"ಯೆನನ್ ಮಾಪು ಮಲ್ಪೊಡು ಅರಸುಲೆ. ಯಾನ್ ಬನ್ನಗ ಬಾರ್‌ಗ್ ಮಾತ ಕಕ್ಕೆಲು ಕೊಡತ್ತೊಂದಿತ್ತೊ. ಎಂಕ್ ತೂದ್ ಬೇಜಾರಾಂಡ್. ಅರಮನೆದ ಬಾರ್ ಪೂರಾ ಕಕ್ಕೆ ಮಡೆ ಆಪುಂಡತ್ತೋಂದ್. ಕಕ್ಕೆ ಮಡೆ ಅರಸುಲೆಗ್ ಆವಂದ್. ದಕ್ಕುನೊವು ಸರಿಯತ್ತ್. ಯಾನ್ ಬುಕ್ಕೊ ಎಂಚಲ ಕಕ್ಕೆ ಮಡೆತ್ತಾಯೆನೆ ಅತ್ತೊ. ಅಂಚ ಅವೆನ್ ಮಾತ ಗಂಟ್ ಕಟ್ಟ್‌ದ್ ದೀತೆ. ಅಪ್ಪಣೆ ಆಂಡ ಅವೆನ್ ಕೊನೊಪೆ. ಇಜ್ಜಡ ಮೂಲೇ ದೀತ್ ಪೋಪೆ" ಪಂಡೆ ಬಾಚೆ.

ಬಾಚನ ಪಾತೆರೊದ ತಿರ್ಲ್ ಅರಸುಲೆಗ್ ಗೊತ್ತಾಂಡ್. ಊರುಡು ಕಕ್ಕೆ ಮಡೆ ತಿನಂದಿನಕುಲು ಏರ್? ಅರಸುಲೆಗ್ ಒಂತೆ ನಾಚಿಗೆ ಆಂಡ್. ಒಂತೆ ಉಲಯಿ ಕೋಪೊಲಾ ಬತ್ತ್‌ಂಡ್. ಆಂಡ ಬಾಚೆ ಆರೆಗ್ ಏಪೊಲಾ ಬೋಡು. ಆಯನ್ ಬುಡೆರೆ ಮನಸ್ಸ್‌ಜ್ಜಿ.

"ಆ ಬಾರ್‌ನ್ ಮಾತಾ ಈಯೇ ದೆತೊನು. ಬುಕೊ ಒಂತೆ ನಿನಡ ಪಾತೆರ್ಯರ ಉಂಡು. ಇನಿ ಬೊಡ್ಚಿ. ಎಲ್ಲೆ ಬಲ್ಲ" ಪಂಡ್‌ದ್ ಅರಸುಲು ಉಲಯಿ ಪೋಯೆರ್. ಅರಸುಲೆನ ಮನಸ್ಸ್ ಬಾಚಗ್ ಗೊತ್ತಾಂಡ್. ಬಾಚನ ಮನಸ್ಸ್‌ಲಾ ಅರಸುಲೆಗ್ ತೆರಿಂಡ್. ಬಾಚೆ ಆ ಬಾರ್‌ನ್‌ಲಾ ತುಂಬೊಂದು ಇಲ್ಲಗ್ ಪೋಯೆ.

೫೦

ಕುಂಬ್ಳೆ ಸೀಮೆಡ್ ನಾಲ್ ಭೂತಸ್ತಾನೊ. ಪೈಕ, ಬೆದ್ರಡ್ಕ, ಅಂಬೆಲಡ್ಕ, ಪುತ್ಯ, ಇಂಚ ನಾಲ್ ಸ್ತಾನೊಡುಲಾ ಉಳ್ಳಾಕುಳು ಪ್ರಧಾನ ಬೂತೊಲು. ಅಂಬಲಡ್ಕ ಬುಡುದ್ ಬಾಕಿ ಮೂಜಿ ಸ್ತಾನೊಡುಲಾ ಪಾಪೆ ಬಂಡಿ ಉಂಡು.

ಒರೊ ಬೆದ್ರಡ್ಕದ ಪ್ರಾಕ್‌ದ ಬಂಡಿ ಪೂರಾ ಕುಂಬಾದ್ ಪೋಂಡ್‌ಗೆ. ಊರುದಕುಲು ಮಾತ ಸೇದ್ರ್, ಪೊಸ ಬಂಡಿ ಆವೊಡೂಂದ್ ತೀರ್ಮಾನೊ ಮಲ್ತೆರ್. ಆಂಡ ಕೆತ್ತುನಕುಲು ಏರ್? "ತೆನಕ್ಕಾಯಿಡ್ದ್ ಆಚಾರ್ಲೆನ್ ಲೆಪ್ಪುಡುಕೊ" ಪಂಡೆರ್ ಕೆಲವೆರ್. ಅಪಗ ಬಾಚೆ ಪಂಡೆ":

"ಏರ್ಲಾ ಬೊಡ್ಚಿ. ಯಾನೇ ಆಚಾರಿ. ಇತ್ತೆ ಇತ್ತಿನೆಡ್ದ್‌ಲಾ ಪೊರ್ಲುದ ಬಂಡಿನ್ ಕೆತ್ತ್‌ದ್ ಕೊರ್ಪೆ"

ಬಾಚಗ್ ತೆರಿಯಂದಿ ಕೆಲಸೊ ಇಜ್ಜಿ. ಅವು ಮಾತೆರೆಗ್‌ಲಾ ಗೊತ್ತುಂಡು. ಆವು ಪಂಡೆರ್ ಊರುದಕುಲು.

ಬಾಚೆ ಪಾಪೆ ಬಂಡಿನ್ ಕೆತ್ಯರ ಸುರು ಮಲ್ತೆ. ನಾಲ್ ಚಕ್ರೊದ ಮಲ್ಲ ರಡ್ಡ್ ಬಂಡಿ. ಒಂಜೆಟ್ ಉಳ್ಳಾಕುಳು ಬೂತೊ. ಬೂಕ್ಕೊಂಜೆಟ್ ಬೀರಣ್ಣಾಳ್ವ ಬೂತೊ. ಉಳ್ಳಾಕುಳು ಕುದ್ರೆದ ಮಿತ್ತ್ ಬೀರಣ್ಣಾಳ್ವೆ ಪಂಜಿದ ಮಿತ್ತ್ ಕುಳ್ಳ್‌ದಿನ ಪೊರ್ಲುೞ. ಬೀರಣ್ಣಾಳ್ವೆಗ್ ಪಂಜಿದನೇ ಮೋರೆಲ. ಪೊಣ್ಣುನ ಶರೀರೊಲ.

ಉಳ್ಳಾಕುಳೆನ ಬಲತ ಕಯಿಟ್ ಸುರಿಯೆ. (ಬೂತೊಲು ಪತ್ತುನ ಒಂಜಿ ರೀತಿದ ಕತ್ತಿ.) ಎಡತ ಕಯಿಟ್ ಬಿರು ಪಗರಿ. ದತ್ತ್ ಬಲತ್ತ್ ರಡ್ಡ್ ದೀಟಿಕೆದ ಪೊಣ್ಣುಲು. ಪಿರಾವುಡು 'ತೋಳು ಬಂಡಾರಿ' ಪನ್ಪಿ ಕೊಡೆ ಪತ್ತುನಾಯೆ ಕೊಡೆತ್ತಾಯೆ. (ಕೊಡೆ ಪತ್ತುನಾಯೆ)

ಸುಮಾರ್ ಇರ್ವೊ ಮೊಟ್ಟು ಎತ್ತರೊದ ರಡ್ಡ್ ಬಂಡಿಲು. ಬುಕ್ಕೊದ ವರ್ಸೊದ ಜಾತ್ರೆಗಾನಗ ರಡ್ಡ್ ಬಂಡಿಲಾ ತಯಾರಾಂಡ್.

ತೆನ್ಕಾಯಿಡ್ ಕಿಡಾರೆರ್ ಪಂಡ್‌ದ್ ಉಳ್ಳೆರ್. ಅಕ್ಲು ಮರತ್ತ ಬೊಂಬೆಲೆಗ್ ಮಾತ ಬಣ್ಣೊ ಪಾಡುನಕುಲು. ಕೆಲವು ಮರತ್ತ ರಸೊ, ಸಪ್ಪುದ ರಸೊ, ಚಾರಿಕಲ್ಲ್‌ದ ಪೊಡಿ, ಪುಳಿಂಕೊಟೆದ ಪೊಡಿ ಇಂಚ ಮಾತ ಸೇರ್ಸಾದ್ ಬಣ್ಣೊನು ತಯಾರ್ ಮಲ್ಪುನಕುಲು. ಅಕ್ಲೆಗ್ ಲೆಪ್ಪುಡಾದ್ ಬಣ್ಣೊ ಕೊರ್ಪಾಕೊ - ಪಂಡೆರ್ ಕೆಲವೆರ್.

"ಬೊಡ್ಚಿ. ಯಾನೇ ಬಣ್ಣೊ ಕೊರ್ಪೆ" ಪಂಡೆ ಬಾಚೆ.

ಜಾತ್ರೆಗಾನಗ ಬಂಡಿಗ್ ಮಾತ ಬಣ್ಣೊಲಾ ಕೊರ್ತಾಂಡ್.

ಆ ವರ್ಸೊದ ಜಾತ್ರೆಗ್ ಅರಸುಲುಲಾ ಬತ್ತೆರ್. ಬಾಚನ ಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸೊನು ಮಾತ ತೂಯೆರ್. ಆರೆಗ್ ಬಾರೀ ಸಂತೋಸಾಂಡ್.

"ಬಾಚೆ ಜಗಜಟ್ಟಿ ಮಾತ್ರ ಅತ್ತ್. ಆಯೆ ನಮೊನ ಸೀಮೆದ ಮಾಮಲ್ಲ ಶಿಲ್ಪಿ" ಪಂಡ್‌ದ್ ಪುಗರ್ಯೆರ್. ಆಯಗ್ 'ಎಲತ್ರೊ' ಪೊದೆತ್‌ದ್ ಸಮ್ಮಾನೊ ಮಲ್ತೆರ್.

೬

ಮಾಯಿಪ್ಪಾಡಿ ಅರಮನೆದ ಎದ್ರ್ ಮಲ್ಲ ಒಂಜಿ ತೋಡು ಉಂಡು. ಬರ್ಪಿನಕುಲು ಪೋಪಿನಕುಲು ಆ ತೋಡ್‌ಗ್ ಜತ್ತ್‌ದೇ ಬರೊಡಾತೆ. ಅರಸುಲೆನ ಮಂಚಿಲ್ ತುಂಬುನಕ್ಲೆಗ್‌ಲಾ ಆ ತೋಡ್ ದಾಂಟ್ಯರ ಎಡ್ಡೆ ಬಂಜ ಉಂಡು.

ಒಂಜಿ ದಿನೊ ಅರಸುಲು ಬಾಚಡ ಪಂಡೆರ್ -

"ನಮೊ ಅರಮನೆದ ಎದ್ರುದ ತೋಡ್‌ಗ್ ಎಡ್ಡೆ ಒಂಜಿ ಕಲ್ಲ ಪಾಪು ಬೋಡಾಂಡ್. ಅತ್ತ ಬಾಚ?"

"ಅಯಿಕ್ ದಾನೆ ಆವೊಡು. ನಮುನ ಪಟ್ಲಡ್ ಒಂಜಿ ಪಾಪು ಕಲ್ಲ್ ಉಂಡು. ಅವು ಮಾಯಿಲರಸೆರ್ನ ಕಾಲೊದ ಕಲ್ಲ್. ಕೋಟೆದ ಕಣಿ ದಾಂಟ್ಯರ ಪಾಡೊಂದಿತ್ತಿ ಕಲ್ಲಾದಿಪ್ಪೊಡು. ಎಡ್ಡೆ ಗಟ್ಟಿದ ಪೊರ್ಲುದ ಕಲ್ಲ್" ಪಂಡೆ ಬಾಚೆ.

"ಅಂದ್, ಅವೆನ್ ಆತ್ ದೂರೊಡ್ದ್ ಈಡೆಗ್ ಕೊಂಡ್ರುನಿ ಎಂಚ?" ಕೇಂಡೆರ್ ಅರಸುಲು,

"ಅವು ಮಾತ ಎಂಕ್ ಬುಡಿ. ಅರಸುಲೆಗ್ ಆ ಯೋಚನೆ ಬೊಡ್ಚಿ" ಪಂಡೆ ಬಾಚೆ.

"ಅವ್ವಂದ್, ಬಾಚೆ ಮನಸ್ಸ್ ಮಲ್ತ್ಂಡ ಆ ಕೆಲಸೊ ಆವು. ಮಂಟಮೆದ ಬಲಿಕಲ್ಲ್ ತುಂಬ್ನಾಯಗ್ ಉಂದೊಂಜಿ ಬಂಜೊನೇ ಅತ್ತ್" ಪಂಡೆರ್ ಬಾಕಿದಕುಲು.

ಅಂತೂ ಪಟ್ಲದ ಪಾಪು ಕಲ್ಲ್ ಕೊಂಡ್ರುನೇಂದ್ ತೀರ್ಮಾನೊ ಆಂಡ್. ಮನದಾನಿ ನೂದು ನೂತ್ತೈಯ್ವೊ ಜನೊ ಅರಮನೆದ ಜಾಲ್‌ಡ್ ಸೇರ್ಯೆರ್. ಕೋಟೆ ಕಣಿತ್ತಾಡೆಗ್ ಮೆರವಣಿಗೆ ಪೋಂಡ್. ಅರಸುಲುಲಾ ಬೈದೆರ್. ಕಲ್ಲ್‌ನ್ ತೂಯೆರ್. ಬಾಚನ ಮೋನೆನ್‌ಲಾ ತೂಯೆರ್. ಬಾಚೆ ತರೆ ಆಡಾಯೆ.

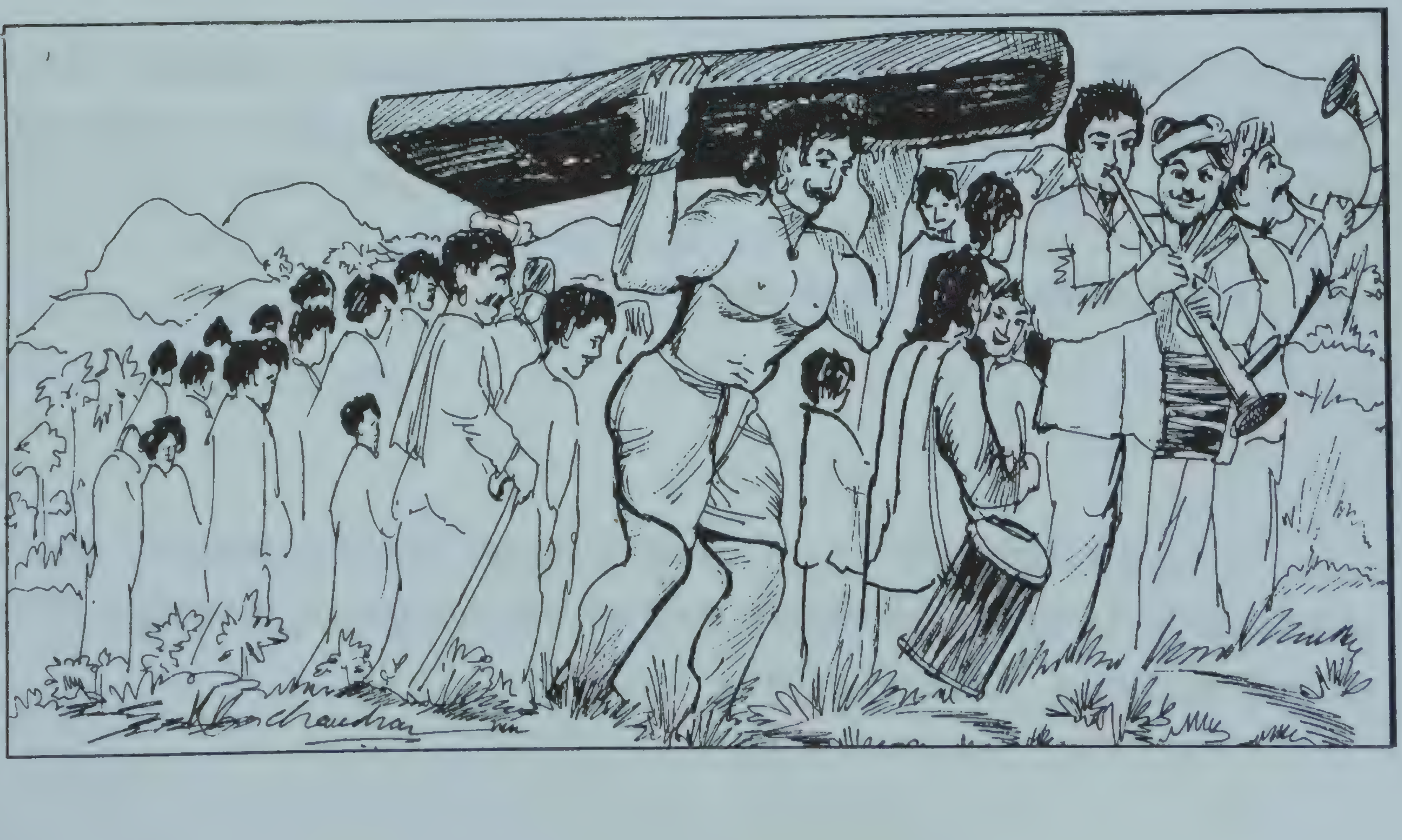

ಏಳೆಣ್ಮೊ ಬಡಿಗೆ ಬತ್ತ್‌ಂಡ್. ಜವನೆರ್ ಮಾತ ಸೇರ್‌ದ್ ಕಲ್ಲ್‌ ಲಕ್ಕಾಯೆರ್. ಅದೆರ್ಲ ಮಣ್ಣ್‌ತಡಿಟ್ ಇತ್ತಿಕಲ್ಲ್‌ ಪೂರಾ ಮಿತ್ತ್ ಬತ್ತ್‌ಂಡ್. ಗಿರೇತ್ತಿನೆಡ್ಡ್ ಎಚ್ಚ ದಪ್ಪೊ ಉಂಡು.

ಅರಸುಲು ಕುಡ ಒರೊ ಬಾಚನ ಮೋನೆ ತೂಯೆರ್. 'ಮಲ್ಲೆಜ್ಜಿ' ಪನ್ಪಿ ಭಾವನೆಡ್ ಬಾಚೆ ತರೆ ಆಡಾಯೆ. ಆಯನ ಮೋನೆಡ್ ಎಂಚಿನೊವೋ ಒಂಜಿ ವೀರಕಳೆ ಇತ್ತಿಲೆಕ್ಕ ಅರಸುಲೆಗ್ ತೋಜಿಂಡ್. ಅರಸುಲೆ ಕಣ್ಣ್ ಅಲೆಂಚಿಂಡ್. ರೋಮೊ ಕೊಕ್ಕೆರ್‌ಂಡ್.

ಬಾಚೆ ಗೋಣಿದ ತೆರ್ವೆನ್ ತರೆಕ್ ದೀತ್ ಕಟ್ಯೆ. ತಿರ್ತ್ ಬೂಮಿಗ್‌ಲಾ ಮಿತ್ತ್ ಸೂರ್ಯದೇವೆರೆಗ್‌ಲಾ ಕೈ ಮುಗಿಯೊಂಡೆ.

"ಹ್ಞಾ! ಮಾತೆರ್ಲ ಸೇರ್‌ದ್ ಒರೊ ತರೆಕ್ ಪತ್ತ್‌ಲೆ ತುಕೊ" ಪಂಡ್‌ದ್ ಮೂಡಾಯಿ ಮೋನೆ ಪಾಡ್ದ್ ಕುಲ್ಯೆ.

ಜವನೆರ್ ಎಂಚನೋ ಬಡಿಗೆ ಪಾಡ್‌ದ್ ದೇರ್ತ್‌ದ್ ಒಂಜಿ ಕಡೆ ಪೊಗ್ಗಾಯೆರ್. ಬಾಚೆ ಆಡೆಗ್ ತರೆ ಕೊರ್ಯೆ. ಇತ್ತೆ ಈಪೆತ ಬರಿನ್ ದೇರ್ತ್ ಕೊರ್ಯೆರ್. ಬಾಚೆ ನಡು ಸರಿ ಮಲ್ತೊಂಡೆ.

ಉಸ್‌ಲ್ ಕಟ್ಟ್‌ದ್ ತರೆಕ್ ಶಕ್ತಿ ಕೊರ್ಯೆ. ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲ ಲಕ್ಕ್‌ದ್ ಉಂತ್ಯೆ. ಆಯನ ಕಂಟೆಲ್ದ ನರನಾಡಿಲು ಮಾತ ನೆಗತ್ತ್ ತೋಜಿಯೊ. ಮೋನೆ ಕೆಂಪು ಕೆಂಪಾಂಡ್. ಓರೆ ಕಣ್ಣ್‌ಡ್ ಒರೊ ಅರಸುಲೆನ ಮೋನೆ ತೂಯೆ. ಸೀದಾ ನಡತೊಂದು ಪೋಯೆನಿ. ಬಾಕಿದಕುಲು ಆಯನೊಟ್ಟುಗು ಬಲಿತೊಂದು ಪೋಯೆರ್.

ಕಲ್ಲ್‌ ಮಾಯಿಪ್ಪಾಡಿಗೆತ್ತ್‌ಂಡ್. ತೋಡ್‌ಗ್ ಸರಿಯಾದ್ ಉಂತುದ್ ಕಲ್ಲ್‌ದ ಒಂಜಿ ಕೊಡಿನ್ ನೆಲಕ್ಕ್ ಊರ್ಯೆ. ಕಲ್ಲ್‌ ಕುತ್ತ ಉಂತ್‌ಂಡ್. ನೂಕುದ್ ಅಂಚಿ ಪಾಡ್ಯೆ. ಕಲ್ಲ್‌ದ ಮಿತ್ತ ಕೊಡಿ ತೋಡ್‌ದ ಆಪೆಗ್ ಪೋದ್ ಬೂರ್‌ಂಡ್. ಪಾಪು ಸರಿಯಾಂಡ್.

ಆ ಪಾಪು ಕಲ್ಲ್‌ ಇನಿಲಾ ಅಲ್ಪನೇ ಅಂಚನೇ ಉಂಡು.

೭

ಒರೊ ಅರಸುಲೆಗ್ ಮಲ್ಲ ಒಂಜಿ ಕಡಪ್ಪೆಲ್ ಬೋಡೂಂದಾಂಡ್. ಅಯಿಕ್ ಬೋಡಾಯ ಕಲ್ಲ್‌ 'ಉಳಿಯ'ಡ್ ಉಂಡು. ಕಡಪ್ಪೆಲ್ ಕಡ್ಪಾಂಡ ಅಲ್ಪಡ್ದ್ ಕೊಂಡ್ರುನಿ ಎಂಚ? ಬಾಚೆನೇ ಆವೊಡಾತೆ. ಅರಸುಲು ಬಾಚಡ ಕೇಂಡೆರ್:

"ಎಂಚ ಬಾಚ? ಉಳಿಯಡ್ದ್ ಕಡಪ್ಪೆಲ್ ಕನಯರ ತೀರುವಾ?"

"ಬಲಿಕ್ಕಲ್ಲಾಂಡ್, ಪಾಪುಕಲ್ಲಾಂಡ್, ನನ ಕಡೆಪ್ಪಿ ಕಲ್ಲೊಂಜಿ ಬಾಕಿ. ಅರಸುಲೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಂಡ ಕೊಟ್ಟಾರಿಗುಡ್ಡೆ ತುಂಬ್ಯರಲಾ ಈ ಬಾಚೆ ತಯಾರ್!" ಪಂಡ್‌ದ್ ತೆಲಿತ್ತೆ ಬಾಚೆ.

ಅರಸುಲು ಕಲ್ಗಲ್ ಕಡ್ಪುನಾಕ್ಲೆಗ್ ಜನೊ ಕಡಪುಡಿಯೆರ್. ತೆನ್ಕಾಯಿಡ್ದ್ ನಾಲ್ ಜನೊ ತಮಿಳೆರ್ ಬತ್ತೆರ್. ಕಡಪ್ಪೆಲ್ ಕೆತ್ಯರ ಸುರುವಾಂಡ್. ತಿಂಗೊಲುದುಲಯಿ ಕಡಪ್ಪೆಲ್ ತಯಾರಾಂಡ್. ಮಲ್ಲ ಭೀಮನ ಕಡಪ್ಪೆಲ್. ಕಡಪ್ಪೆಲ್ ಕನಯರ ಮೂತೆರ್ಲಾ ತೂದಾಂಡ್.

ಗೋಣಿದ ತೆರ್ವೆ ಪತ್ತೊಂದು ಬಾಚೆ ಉಳಿಯಗ್ ಬತ್ತೆ. ಒಟ್ಟುಗು ಐವೊ ಜನೊಲಾ. ಮಾತ ಸೇರ್‌ದ್ ಕಡಪ್ಪೆಲ್‌ನ್ ಬಾಚನ ತರೆಟ್ ದೀಯೆರ್. ನಾಲ್ ಜನೊ ಬಡಿಗೆ ಪಾಡ್‌ದ್ ಕಂಜಿನ್‌ಲಾ ತುಂಬೊಂಡೆರ್.

"ಕಂಜಿ ದುಂಬು ಪೋವಡ್" ಪಂಡೆ ಬಾಚೆ. ಕಂಜಿಲಾ ಕಡಪ್ಪೇಲ್‌ಲಾ ಮಾಯಿಪ್ಪಾಡಿಗ್ ಪಿದಾಡ್‌ಂಡ್. ಸುದೆತ್ತಾಡೆಗ್ ಎತ್ತೊಡಾಂಡ, ಕಂಜಿ ಪಿರೊವಾಂಡ್, ಕಡಪ್ಪೆಲಾ ದುಂಬಾಂಡ್.

ಸುದೆಟ್ ಸುಮಾರ್ ರಡ್ಡಾಳ್‌ದಾತ್ ನೀರ್ ಇತ್ತ್‌ಂಡ್. ದಾಂಟುನಿ ಎಂಚಾಂದ್ ಮಾತೆರ್ಲ ಯೋಚನೆ ಮಲ್ತೆರ್. ಆತೆನೊಳಯಿ ಬಾಚೆ ನೀರ್‌ಗ್ ಜತ್ತ್‌ದ್‌ಲಾ ಆಂಡ್. ಒಂತೆ ದೂರೊ ಪೋಯಿ ಬುಕ್ಕೊ ಬಾಚೆ ನೀರ್‌ಡ್ ಮುರ್‌ಂಗ್ಯೆ.

"ಅಯ್ಯೋ ಬಾಚಗ್ ದಾನಾಂಡಪ್ಪಾ"ಂದ್ ಮಾತೆರ್ಲ ಸುದೆತ್ತ ಅಂಚಿಂಚಿ ನಿಲ್ಕೆರ್. ಒಂತೆ ಪೊರ್ತುಗು ಕರಿ ಬುಕ್ಕೊ ಬಾಚೆ ಸುದೆತ್ತ ಆಯರೆಡ್ ತರೆ ದೇರ್ತೆ. ಮಾತೆರೆಗ್‌ಲಾ ಸಮಾದಾನಾಂಡ್.

ಕಲ್ಲ್ ತುಂಬೊಂದು ಪೋದ್ ಬಾಚೆ ಅರಮನೆಗ್ ಎತ್ತೆ. ಜಾಲ್‌ದ ಬೈತ ಮುಟ್ಟೆಗ್ ಮೆಲ್ಲ ಎರಗಾಯೆ. ಆತೆನುಲಯಿ ಕಂಜಿಲಾ ಎತ್ತ್‌ಂಡ್. ಅರಸುಲು ಮಾತೇರೆಗ್‌ಲಾ ಬೊಂಡೊ ಬಜಿಲ್ ಬೆಲ್ಲೊ ಪಟ್ಯೆರ್.

ಮದವೂರುಡ್ ವರ್ಸೊಗೊರೊ ಬಾರೀ ಗಡದ್ದ್‌ದ ಕಂಬಳೊ ಆಪಿ ಕ್ರಮೊ ಉಂಡು. ಅವು ಕಂಡೊಡು ಆಪಿ ಕಂಬಳೊ ಅತ್ತ್. ಸುದೆಟ್ ಕಣಿ ಕಡ್ತ್‌ದ್ ನೀರ್ ಉಂತಾದ್ ಮಲ್ಪಿ ಕಂಬುಳೊ. ಮದವೂರು ಜಾತ್ರೆ ಕರಿನ ಮನದಾನಿ ಈ ಕಂಬುಳೊ ಆಪುಂಡು.

ಸೀಮೆದ ಮಲ್ಲ ಮಲ್ಲ ಗೋಣೆರೆನ್ ಮಾತ ಈ ಕಂಬುಳೊಗು ಕನದ್ ಬರ್ಪೆರ್.

ಒಂಜಿ ವರ್ಸೊ ಕಂಬುಳೊ ತೂಯರಾಂದ್ ಮಸ್ತ್ ಜನೊ ಸೇರ್‌ದೆರ್. ಅರಸುಲು, ಸೇನವೆರ್, ಸೀಮೆದ ಗುರಿಕಾರ್ರ್, ಬಲ್ಲಾಳೆರ್, ಮೋಲಾಂಟ್ರ್ ಮಾತ ಬೈದೆರ್. ಸುದೆತ್ತ ಆಯರೆ ಈಯರೆ ಪಾಡ್‌ದಿ ಚಪ್ಪರೊಡು ಮಾತ ಕುಳ್ಳೊದೆರ್.

ಅರಸುಲು ಕಂಬುಳೊ ಸುರು ಮಲ್ಪುರ ಬೂಳ್ಯೊ ಕೊರ್ಯೆರ್. ಕಂಬಳೊ ಸುರುವಾಂಡ್. ಸುರುಟ್ ಇಚ್ಲಂಪಾಡಿದ ಗೋಣೆರ್ ನೀರ್‌ಗ್ ಜತ್ತೊ. ಅವೆನ ಬಲಿಪ್ಪಾಟೊ ಮುಗಿ ಕೂಡಲೆ ಬೋಳದ ಗೋಣೆರ್. ಅವುಲ ಪಾರ್‌ದಾಯಿ ಬುಕ್ಕೊ ಕೋಟೆಕುಂಜ ಬಲ್ಲಾಳೆರ್ನ ಗೋಣೆರ್. ಅಬ್ಬಾ ಅವು ಎಂಚಿ ಗೋಣೆರ್. ಆನೆದ ಕುಂಞಿದ ಲೆಕ್ಕೊ ಉಲ್ಲೊ. ಎಣ್ಣೆ ಪೂಜಿದ್ ಕಪ್ಪು ಕಪ್ಪಾಯಿನ ಗೋಣೆರ್. ಬಣ್ಣೊದ ದುಡಿಪಣೆ. ನಾಲ್ ಜನೊ ಆ ಬರಿಟ್, ನಾಲ್ ಜನೊ ಈ ಬರಿಟ್ ಗೋಣೆರೆನ್ ಪತ್ತೊಂದು ಬರ್ಪೆರ್.

ಗೋಣೆರ್ ಮಂಜೊಟಿಗ್ ಜತ್ತೊ. ಕೊಂಬು ವಾದ್ಯೊ ಉರಿತ್ತೆರ್,ದೋಲ್ ಗುದ್ಯೆರ್, ಗರ್ನಾಲ್ ಪುಡಾಂಡ್. ಈ ಬೊಬ್ಬೆ ಕೇಂಡ್‌ದ್ ಒಂಜಿ ಗೋಣಗ್ ಪೆರ್ಚಿಯಾಂಡ್. ಅವು ಸಂಕಲೆ ಕಡಿತ್ತ್‌ದ್ ಬಲಿಪ್ಪರ ಸುರು ಮಲ್ತ್‌ಂಡ್. ಕಾಲ ಯಮುನ ದಾಡೆದ ಲೆಕ್ಕೊ ಇತ್ತಿ ಅಯಿತ ಕೊಂಬುಲ! ತೂನಗನೇ ಏರೆಗ್‌ಲಾ ಪೋಡಿಯಾವು. ಅವು ಬಲಿತೊಂದು ಪೋಪಿ ರಬಸೊಗು ಚಪ್ಪರೊ ಪೊಳಿಂಡ್, ಜೋಕುಲು ಮಗ್ರ್‌ದ್ ಬೂರ್ಯೊ. ಸಂತೆ ಮಾತ ಚೆಲ್ಲಾ ಪಿಲ್ಲಿಯಾಂಡ್. ತಳ್ತ್‌ದ್ ಉಂತಾವುನಾಂಡಲಾ ಏರ್? ಅವೆನ್ ಪತ್ತುನ ಧೈರ್ಯೊ ಏರೆಗುಂಡು? ಮಾತೆರ್ಲ ಪೋಡಿತೆರ್. ಬಲ್ಲಾಳೆರ್ ಕಂಗಾಲಾಯೆರ್.

ಬಾಚೆ ಸಬೆತ್ತ ಒಂಜಿ ಮೂಲೆಡ್ ಕುಲ್ಲೊಂದು ಇತ್ತೆ. ಪಟಕ್ಕ ಲಕ್ಕೆ. ಸೀದಾ ಗೋಣನ ಎದ್ರ್ ಪೋಯೆ. ಗೋಣೆ ತಾಡ್ಯರಾಂದ್ ತರೆ ಬಗ್ಗಾಂಡ್. ಬಾಚೆ ಕೊಂಬುನೇ ಪತ್ತೊಂಡೆ. ಶಕ್ತಿ ಪಾಡ್‌ದ್ ಪಿರಾವು ನೂಕಿಯೆ. ಗೋಣೆ ನಾಲೈನ್ ಪಜ್ಜೆ ಪಿರಾವು ಪೋದ್ ಅಲ್ಪನೇ ಮಗ್ರ್‌ಂಡ್.

ಬಾಚೆ ನನಲಾ ಕೊಂಬು ಬುಡುತ್ತಿಜ್ಜೆ. ಗೋಣೆ ತಪ್ಪಾಯರ ಬೋಡಾದ್ ಅಂಚಿಂಚಿ ಪುಡೆರ್ಂಡ್. ಅಕೇರಿಗ್ ಸೋತುದ್ ಅಲ್ಪನೇ ಜೆತ್ತ್ಂಡ್. ಆತಾನಗ ಜನೊಕುಲು ಬತ್ತೆರ್. ಸಂಕಲೆ ಪಾಡ್ಯೆರ್. ಮೂಂಕು ಬಲ್ಲ್ ಪತ್ತ್‌ದ್, ಗೋಣನ್ ಲಕ್ಕಾಯೆರ್. ಬಾಚೆ ಗೋಣನ ಬೆರಿ ಪೂಜಿಯೆ. ಗೋಣೆ ಆಯನ ಕಾರ್ ನಕ್ಕ್ಂಡ್.

"ಬಾಚ, ಯಮನ ಕೈಡ್ದ್ ಎಂಕ್ಲೆನ್ ಬಚಾವು ಮಲ್ತಿ ವೀರೆ ಈ !" ಪಂಡೆರ್ ಬಲ್ಲಾಳೆರ್.

ಕಂಬಳೊ ಪಿರ ಸುರುವಾಂಡ್. ಆನಿದ ಕಂಬಳೊಡು ಅವ್ವೇ ಗೋಣೆರೆಗ್ ಬಂಗಾರ್ದ ಪದಕೊಲಾ ತಿಕ್ಕ್ಂಡ್.

ಒರೊ ಕೊಚ್ಚಿ ಸಂಸ್ಥಾನೊಡ್ದು ಒರಿ ಜಟ್ಟಿ ಮಾಯಿಪ್ಪಾಡಿಗ್ ಬತ್ತೆ. ತನ್ನ ಬಿರ್ದ್‌ನ್ ಮಾತ ಪಂಡೊಂಡೆ. ಸಾಮರ್ತ್ಯೊ ಇತ್ತಿನಕುಲು ಎನಡ ಕುಸ್ತಿ ಪತ್ತೊಲಿ ಪಂಡೆ. 'ಅಂಚಿ ಮಲ್ಲನಕುಲು ಮುಲ್ಪ ಇಜ್ಜಿ' ಪಂಡ ಅರಮನೆಗೇ ಕೊರತೆ. ದಾದ ಮಲ್ಪುನಿ? ಅರಸುಲೆಗ್ ರಾತ್ರಿಯಿಡೀ ನಿದ್ರೆ ಇಜ್ಜಿ. ಕಾಂಡೆ ಆವೊಡಾಂಡ ಬಾಚಗ್ ಜನೊ ಪೋಂಡ್.

ಬಾಚೆ ಬತ್ತೆ. ಅರಸುಲು ಕೊಚ್ಚಿದ ಜಟ್ಟಿನ ಸಂಗತಿ ಪಂಡೆರ್.

"ಆತೆನಾ? ಯಾನುಲ್ಲೆ. ಜಟ್ಟಿ ಕಾಳಗೊಗು ಕಲ್ಪೊರ ಮಿನಿ ದಾಲಾ ಇಜ್ಜಿ. ಸರ್ರೊಡು ಶಕ್ತಿ, ತರೆಟ್ ಯುಕ್ತಿ ಉಂದು ರಡ್ಡ್ ಇತ್ತ್ಂಡ ಯಾವು" ಪಂಡೆ ಬಾಚೆ.

ಅರಸುಲು ಮನದಾನಿಯೇ ದಿನ ನಿಶ್ಚಯೊ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಡಂಗುರೊ ಹಾಕಾಯೆರ್. "ಕೊಚ್ಚಿದ ಜಟ್ಟಿಗ್‌ಲಾ ಪುಳ್ಕೊರು ಬಾಚಗ್‌ಲಾ ಎಲ್ಲೆ ಅರಮನೆಡ್ ಕಾಳಗೊ" ಪಂಡ್‌ದ್ ಊರಿಡೀ ಸುದ್ದಿಯಾಂಡ್.

ಆನಿ ಸುಗ್ಗಿದ ಪುಣ್ಣಮೆ. ಅರಮನೆದ ಜಾಲ್‌ಡ್ ಜನಸಮುದ್ರೊ ಸೇರ್‌ದ್ಂಡ್. ಅರಸುಲು ಬಾಚನ್‌ಲಾ ಕೊಚ್ಚಿದ ಜಟ್ಟಿನ್‌ಲಾ ಲೆತ್ತ್‌ದ್ ಅಂಚಿಂಚಿ ಗುರ್ತೊ ಮಲ್ಪಾಯೆರ್. ರಡ್ಡ್ ಜನೊಕ್ಕುಲಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕೊ ಉಣಸ್‌ದ ಏರ್ಪಾಡಾಂಡ್.

ಒಂಜಿ ಕಡೆಟ್ ಕೊಚ್ಚಿದ ಜಟ್ಟಿ. ನನೊಂಜಿ ಕರೆಟ್ ಪುಳ್ಕೊರು ಬಾಚೆ. ಉಣಸ್‌ಗ್ ಕುಲ್ಲುದೆರ್. ಸುರುಟು ಕೊಟ್ಟಿಗೆತಡ್ಯೆ ಪಾಡ್ಯೆರ್. ಅಯಿಕ್ ತಾರಾಯಿತ ಎಣ್ಣೆ ಬೋಡೂಂದು ಪಂಡೆ ಕೊಚ್ಚಿದ ಜಟ್ಟಿ. ಬಲಸುನಕುಲು ತಾರಾಯಿತ ಎಣ್ಣೆ ಕನತ್‌ದ್ ಬಲಸ್ಯೆರ್.

"ಎಂಕ್ ನಾಲ್ ಕೊಟ್ಟೆ ತಾರಾಯಿ, ಒಂಜಿ ಕೈ ಸೇರ್ ಎಣ್ಮೆ ಬೋಡೂ"ಂದು ಪಂಡೆ ಬಾಚೆ.

ಅವುಲಾ ಬತ್ತ್ಂಡ್. ಬಾಚೆ ಎಣ್ಮೆನ್ ಕಯಿಟ್ ಅಮರ್ತ್‌ದ್ ಎಣ್ಣೆನ್ ಪುಂಟ್ಯೆ. ಅಯಿಡ್ದ್ ಬುಕೊ ಕೊಟ್ಟೆ ತಾರಾಯಿನ್ ದೆತೊಂಡೆ. ಅವೆನ್‌ಲಾ ಅಮರ್ತೆ. ಚಿಟಿಚಿಟೀಂದ್ ಅವು ಪೊಡಿಯಾಂಡ್. ಜಳಜಳಾಂದ್ ಎಣ್ಣೆ ಸೊರೀಂಡ್. ಅವೆನ್‌ಲಾ ಅಡ್ಯೆಗ್ ಸೇರ್ಸಾವೊಂಡೆ.

ಸವೋ ಬಾಟ್‌ಕಾಯಿ ಪತ್ಯೆ.

ಇಂದೆನ್ ಮಾತ ಕಣ್ಣಾರೆ ತೂಯಿನ ಕೊಟ್ಟಿದ ಜಟ್ಟಿ ಕಂಗಾಲಾಯೆ. ಕೊಟ್ಟೆ ತಾರಾಯಿನ್‌ಲಾ ಎಣ್ಮೈನ್‌ಲಾ ಕಯಿಟ್ ಅವರ್ತ್‌ದ್ ಎಣ್ಣೆ ಪುಂಟಿನಾಯೆ ಎನನ್ ದೀವೆನಾ? ಕಂಡಿತಾ ಯೆನನ್ ಪೊಡಿ ಮಲ್ಪೆ ಪಂಡ್‌ದ್ ಬೇಕ ಬೇಕ ಉಂಡೊಂಡೆ. ಕೈ ದೆಕ್ಕರ ಪೋಯಿನಾಯೆ ಅಲ್ಪಡ್ದೇ ಪರಾರಿ.

ಬಾಚೆ ಉಣಸ್ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಕಾಳಗೊಗು ತಯಾರಾಯೆ. ಕಚ್ಚೆ ಪಾಡ್‌ದ್ ಉಂತ್ಯೆ. ಕೊಚ್ಚಿದಾಯೆ ಓಲ್ಲೆ? ಆಯನ ಬುಡಾರೊಗು ಜನೊ ಪೋಂಡ್. ಅಲ್ಪ ಆಯನ ಕೆಂಪು ಮುಂಡಾಸ್‌ಲಾ ಬೊಲ್ಪು ಬೈರಾಸ್‌ಲಾ ಮಾತ್ರನೇ ಉಂಡು.

ಸಂಗತಿ ಕೇಂಡ್‌ದ್ ಜನೊ ತೆಲಿತೊಂದು ಪೋಯೆರ್.

೧೦

ಮಾಯಿಪ್ಪಾಡಿಡ್ ರಾಮಂತರಸುಲೆನ ಪುಟ್ಟು ಪರ್ಬೊ. ಸೀಮೆಗೇ ಹೇಳಿಕೆ ಕೊರ್ತೆರ್. ಬಡವೆ ಮಲ್ಲಾಕುಲು ಪನ್ಪಿ ಬೇದೊ ಇಜ್ಜಂದೆ ಮಾರ್ತೆಲ ಬೈದೆರ್.

ಕಾಂಡೆ ಲಕ್ಕ್‌ದ್ ಅಟಿಲ್‌ದ ಕೆಲಸೊ ಮಲ್ಪ್ಯರಾಂದ್ ತೂನಗ ಸಂಗತಿ ದಾದ? ಬೋಡಾಯಿ ಪಾತ್ರೊ ಸಾಮಾನ್ ಒಂಜಲ ಇಜ್ಜಿ. ಮಾತ ಕೂಡೆಲ್ ಸೇನವೆರಲ್ಪ ಉಂಡು. ಕರಿನ ಜಾತ್ರೆಗ್‌ಂದ್ ಕೊನೊದು ಪೋಯಿನೊವು ನನಲಾ ಪಿರ ಬತ್ತಿಜ್ಜಿ. ಸೇನವೆರೆಗ್ ಕಡಪುಡಿಯರ ಮದತ್ತ್‌ಂಡ್. ಅರಸುಲೆಗ್ ಕನಪಾಯರ ಮದತ್‌ಂಡ್. ದಾದ ಮಲ್ಪುನಿ?

ಅರಸುಲೆಗ್ ಆಪತ್ಕಾಲೊಡು ನೆನಪಾಪುನ ಬಾಚನ್ ಮಾತ್ರ! ಆಯನ್ ಲೆತ್ತೆರ್. ಬಾಚೆ ಪಾರೊಂದು ಬತ್ತೆ.

"ಬಾಚಾ, ಮರ್ಯಾದೆ ಪೋಂಡ್. ಅಟಿಲ್‌ಗ್ ನನಲಾ ಸುರು ಮಲ್ತಿಜ್ಜಿ. ನಮನ ಪಾತ್ರೊ ಸಾಮಾನ್ ಪೂರಾ ಕೂಡೆಲ್‌ಡ್ ಉಂಡು. ನನ ಅವೆನ್ ಕನತ್‌ದ್ ಅಟಿಲ್ ಆವರೆ ಉಂಡಾ?" ಅರಸುಲೆನ ಕಣ್ಣ್‌ಡ್ ರಡ್ಡ್ ಬಿಂದು ನೀರ್ ಅರಿಂಡ್.

"ಆತೆನಾ? ಮಲ್ಲೆಜ್ಜಿ. ಅರಸುಲು ಬೇಜಾರೊ ಮಲ್ಪೊಡ್ಚಿ. ಹನುಮಂತೆ ಲಂಕೆಗ್ ಪೋದು ಬತ್ತಿ ಲೆಕ್ಕೊ, ರಡ್ಡೇ ಗಳಿಗೆಡ್ ಪಾತ್ರೊ ಸಾಮಾನ್ ಈಡೆಗ್ ಎತ್ತಾದೆ ಕೊರ್ಪೆ" ಪಂಡೆ ಬಾಚೆ. ಒಂಜಿ ತೋರ್ತುಲಾ ಪುಗೆಲ್‌ಗ್ ಪಾಡೊಂದು ಬಲಿತ್ತೆ. ಮುಕ್ಕಾಲೇ ಗಳಿಗೆಡ್ ಬಾಚೆ ಕೂಡೆಲ್‌ಗ್ ಎತ್ತೆ.

ಬಾಚನ್ ತೂದು ಸೇನವೆರೆಗ್ ಆಚಿರೊ!

"ದಾನೆ ಬಾಚ, ಇಂಚ ಬಲಿತೊಂದು ಬೈದಿನಿ?"

"ಅರಮನೆದ ಪಾತ್ರ ಸಾಮಾನ್ ಮಾತ ಮುಲ್ಪನೇ ಉಂಡುಗೆ. ಇನಿ ಅರಸುಲೆನ ಪುಟ್ಟೊ ಪರ್ಬೊ ಅತ್ತ್?"

"ಅಂದ್. ಅವು ನೆನಪುಂಡು. ಹೇಳಿಕೆಲಾ ಬೈದ್‌ಂಡ್. ಆಂಡ ಪಾತ್ರೊ ಸಾಮಾನ್ ಮಲ್ಪನೇ ಉಂಡು ಪನ್ಪಿನೊವು ಎಂಕ್ ಮದತ್ರ್ದೇ ಪೋತ್‌ಂಡ್. ಅರಸುಲೆಗ್ ಬೇಜಾರೊ ಆಂಡೋ ದಾನ್ನೋ? ಆವಡ್ ಬೇಕ ಕೊನೊಲ, ಯಾನ್ ಒಂತೆ ಪಿರಾವುಡ್ ಬರ್ಪೆ"

ಬಾಚೆ ಏಳ್ ಕೈತ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆದ ಉಲಯಿ ನಾಲ್ ಹಂಡೆ, ನಾಲ್ ತೋಪು, ಮೂಜಿ ತಪಲೆ ಮಾತಾ ದೀಡ್ದ್, ತರೆಟ್ ತುಂಬೊಂಡೆ. ಒಂಜೇ ಉಸ್ಲ್‌ಡ್ ಪಾರ್ ಬತ್ತೆ. ಪಾರೊಂದು ಬರ್ಪಿ ಬಾಚನ ತರೆಕೊಡಿ ತೂದ್ ಅರಸುಲೆಗ್ ಸಮಾದಾನೊ ಆಂಡ್.

"ಬಾಚ, ಈ ಯೆನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆ ಒರಿತ್ತ" ಪಂಡೆರ್ ಅರಸುಲು.

೧೧

1797ನೆ ಇಸವಿ ವೈಶಾಖ ತಿಂಗೊಳ್ದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷೊ ಚೌತಿ ತಿಥಿತ ಐತಾರೊ. ಮದವೂರುಡು ಬಾರೀ ಗೌಜಿದ ಮೂಡಪ್ಪ ಸೇವೆ. ಕೂಡೆಲ್ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಸೇನವೆರ್‌ನ ಪರಕ್ಕೆದ ಸೇವೆ. ಕುಂಬಳೆಡ್ದ್ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿ ಪಾರ್ತಿಸುಬ್ಬೆ ಬೈದೆ. ಆಯನ ಲೆಕ್ಕೊಡು ಮದನೇಶ ದೇವೆರೆಗ್ ಒಂಜಿ ಜಲದ್ರೋಣಿದ ಕಾಣಿಕೆಲಾ ಇತ್ತ್‌ಂಡ್. ಆ ಜಲದ್ರೋಣಿ ಇನಿಲಾ ದೇವಸ್ಥಾನೊಡು ಉಂಡು. ಅಯಿಟ್ ಆಯನ ಪುದರ್‌ಲಾ ಬರೇದುಂಡು.

ಬಾಚನೊವು ತನು ಸೇವೆ - ಮನ ಸೇವೆ. ಮಾತ ಕೆಲಸೊಡುಲಾ ಆಯೆ ಉಲ್ಲೆ. ಮಾತದಿಕ್ಕ್‌ಡ್‌ಲಾ ಆಯೆ ಉಲ್ಲೆ. "ಆಯೆ ಇಜ್ಜಡ ಈ ಲೇಸ್ ಆತೊಂಜಿ ಗೌಜಿಡ್ ನಡಪ್ಯರನೇ ಇಜ್ಜಾಂಡ್" ಪಂಡೆರ್ ಸೇನವೆರ್. ಬಾಚೆ ಇತ್ತ್‌ಂಡ ಅರಸುಲೆಗ್ ಎಂಚ ಧೈರ್ಯೊನೋ, ಸೇನವೆರೆಗ್‌ಲಾ ಅಂಚನೇ ಧೈರ್ಯೊ.

ಇಂಚ ಪದಿನೆಣ್ಮನೆ ಶತಮಾನೊಡು ಬಾಚೆ ಒಂಜಿ ಇತಿಹಾಸ ಪುರುಷೆ ಆದ್ ಕೀರ್ತಿ ಪಡೆಯೆ. ಆಯೆ ಜಗಜಟ್ಟಿಲಾ ಅಂದ್, ಮಹಾಶಿಲ್ಪಿಲಾ ಅಂದ್, ಯಕ್ಷಗಾನೊ ವೇಷಧಾರಿಲಾ ಅಂದ್, ಜೋಕುಲೆಗ್ ಆಯೆ ಪಂಡ ಜೀವೊ. ಊರುದಕುಲೆಗ್ ಆಯೆ ಇತ್ತ್‌ಂಡ ಒಂಜಿ ಸಮಾದಾನೊ.

ಬಾಚೆ ಮದ್ಮೆ ಆತಿಜೆ. ದೇಶಸೇವೆಗ್ ಬೋಡಾದೇ ಆಯೆ ಜೀವೊನು ತರೆತ್ತೆ. ಆಯನ ಬದ್‌ಕ್ ಬಾಕಿದಾಕುಲೆಗ್ ಒಂಜಿ ಕೈ ದೀಪೊದ ಲೆಕೊನೆ.

ತನ್ನ ಅಜಿಪತ್ತ ಐನನೆ ವರ್ಸೊಡು ಬಾಚೆ ಈ ಲೋಕೊನು ಬುಡುದ್ ಪರಲೋಕೊನ್ ಸೇರ್ಯೆ. ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಚರಿತ್ರೆಡ್ ತನ್ನ ಪುದರ್‌ನ್ ಬಂಗಾರ್ದ ಅಕ್ಷರೊಡು ಬರೆಪ್ಪಾದ್ ಪೋಯೆ.

ಜೋಕ್ಲೆಗಾದ್ ತುಳು ಕತೆಕ್ಕುಲು

1.	ಕೋಟಿ - ಚೆನ್ನಯ	:	ಡಾ. ವಾಮನ ನಂದಾವರ
2.	ಅಕ್ಕೆರಸು ಸಿರಿ	:	ಎ.ವಿ. ನಾವಡ
3.	ಕೋಡ್ದಬ್ಬು	:	ಡಾ. ಸುಶೀಲಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ
4.	ಪರತಿ ಮಂಗನೆ	:	ಕೆ. ಲೀಲಾವತಿ
5.	ಪುಳ್ಳೂರ ಬಾಚೆ	:	ವೆಂಕಟರಾಜ ಪುಣಿಂಚತ್ತಾಯ
6.	ಅಬ್ಬಗೆ ದಾರಗೆ	:	ಕೆ.ಜೆ. ಶೆಟ್ಟಿ ಕಡಂದಲೆ
7.	ಮೂಂಕು ಸಂಬಳೊ	:	ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ
8.	ಮಗೆ ಬರವು ಕಲ್ತೆ	:	ಕನರಾಡಿ ವಾದಿರಾಜ ಭಟ್
9.	ಮಾಯಂದಾಳ್	:	ಯಶವಂತಿ ಸುವರ್ಣ
10.	ಕಲ್ಲುರ್ಟಿ ಕಲ್ಕುಡೆ	:	ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ
11.	ಬನ್ನಾಲ್	:	ಕ್ಯಾಥರಿನ್ ರಾಡ್ರಿಗಸ್
12.	ಮಾಮಿ ಮರ್ಮಲ್	:	ಡಾ. ಗಣನಾಥ ಶೆಟ್ಟಿ ಎಕ್ಕಾರು
13.	ಜೋಗಿ ಪುರುಸೆರ್	:	ಕುದ್ಕಾಡಿ ವಿಶ್ವನಾಥ ರೈ
14.	ಅಗೋಳಿ ಮಂಜನೆ	:	ಗಣೇಶ ಅಮೀನ್ ಸಂಕಮಾರ್
15.	ಕಣ್ಣ್ಣಡ್ ತೂವಂದಿನ ಕೆಬಿಟ್ ಕೇನಂದಿನ	:	ಕೆ.ಆರ್. ರೈ
16.	ದೇವು ಪೂಂಜೆ	:	ಅನಂತರಾಮ ಬಂಗಾಡಿ
17.	ಮಾಯೊದ ಪೊಣ್ಣು	:	ಡಿ. ಯದುಪತಿ ಗೌಡ
18.	ಅಜ್ಜಿ ಕತೆಕುಲು	:	ಡಾ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ
19.	ಅಪ್ಪೊದಡ್ಯೆ	:	ಮುದ್ದು ಮೂಡುಬೆಳ್ಳೆ
20.	ಭೂತಾಳ ಪಾಂಡ್ಯೆ	:	ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್